

NJEMAČKA I USTASKO-DOMOBRANSKA DOKUMENTA

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 1. MARTA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOVJ U BOSNI¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 61/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

1. III. 1944 g. 0900 sati

I OBCI PREGLED:

Proučavajući podhvate i borbenu djelatnost na području N.D.H. u zimskim mjesecima 1943/1944, te izvješća naših zapovjednika, konačno i zaplijenjene neprijateljske — partizanske spise, zapoviedi i izkaze zarobljenih i prebjeglih partizana, možemo zaključiti ovo razdoblje i kratko ocrtata vojnički položaj (stanje) kako slijedi:

Neprijatelj je u razdoblju studeni 1943 — veljača 1944 pretrpio veoma osjetljive gubitke u ljudstvu, oružju i tvorivu. Njegove su postrojbe brojčano jako oslabljene, tako da pojedine tzv. partizanske »brigade« broje 200—400 ljudi,² što se vojničkim jezikom u celom svijetu zove sat³ ili polubojna,⁴ dok tzv. partizanske »divizije« broje 1200—1500, najviše 1800 ljudi. Ovakovo izvrtnanje vojničkih pojmova »brigada« i »divizija« ne može se opravdati ni promičbe-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. MNO — Zgb 4/224—228.

- O brojnom stanju naših brigada vidi tom IV, knj. 21, dok. br 165 i 170, i knj. 22. dok. br. 52, 53, 57, 69, 70, 74, 97, 108 i 151.

³ sat (ili satnija) — četa

¹ bojna — bataljon

nim" razlozima, s kojima naš neprijatelj želi vjerojatno uveličati svoj udio u borbi na strani Sovjeta i Angloamerikanaca izravno protiv hrvatskom i neizravno protiv velikom Njemačkom narodu.

Zimski podhvati naših i njemačkih oružanih snaga, osobito onih u iztočnoj i srednjoj Bosni, uzdrmali su temeljito moral partizana, te samo nečuvani teror »polit, komesara« i partizanskih »komandanata« i »komandira« drži još preostale borce na okupu. Najveći broj prisilno novačenih predaje se našim vojničkim ili upravnim oblastima čim uluči priliku, dok nije mali broj ni ostalih partizana koji su se već predali i danomice se još predaju.

U ovom zimskom razdoblju zabilježena su samo dva zasnovana i poduzeta napadaja usredotočenim snagama od više tisuća boraca na Banja Luku⁶ i Tuzlu⁷ u siečnju 1944, koji su trebali podići pokolebani moral partizana i kao »velenapadaj« pretstaviti »sposobnost« partizanskog vojničkog vodstva u vođenju velikih operacija i time stvoriti ogroman promičbeni utisak. U stvari u izvedbi pokazala su ova dva »velenapadaja« velik poraz partizana, spojen ogromnim gubitcima u ljutstvu, oružju i tvorivu.

Djelatnost partizana u ovom razdoblju, posebno u veljači nosi obilježje »malog rata« partizanskog i sastojala se u prepadima drumsko razbojničkog značaja na obskrbne puteve, željeznice, te do sada još neopljačkana sela i t.d.

U toku jeseni 1943 pripremljeni zimovnici i obskrbna skladišta partizana velikim su djelom uništena u toku brojnih podhvata u zimskom razdoblju, dok su velike zalihe hrane i streljiva zaplijenjene.

Nedostatak streljiva kod partizana osjeća se sve jače. Izgleda da angloamerikanski zrako-

⁵ propagandnim

• Napad na to mjesto izvodile su jedinice Petog korpusa NOV krajem decembra 1943. i početkom januara 1944. (Bliže o tome vidi tom IV, knj. 20 dok. br. 137, 149, 154, 162, i 164, i knj. 21, dok. br. 1, 22, 25, 26, 83, 93 i 103.)

⁷ Jedinice Trećeg korpusa napadale su to mjesto početkom druge polovine januara 1944. (Opširnije o tome vidi dok. br. 35 u ovoj knjizi i tom IV, knj. 21, dok. br. 56, 64, 79, 176 i 220.)

plovi ne mogu ni svojim brojnim noćnim lieto-
vima donieti partizanima potrebno streljivo. I
ono nešto iz zrakoplova odbačenog engleskog
odiela i cipela nije puno popravilo biedno stanje
opreme partizana.

Konačno ni »izdašna« angloamerička zra-
koplovna »bombarderska ofenziva« proti hrvat-
skom pučanstvu, te nezaštićenim i vojnički be-
značajnim gradovima i selima, sve do poslje-
dnje djelatnosti proti našem glavnom gradu
Zagrebu, nije osim gubitaka kod građanskog
pučanstva i »vitežkog« razaranja kuća siroma-
šnog svieta, crkava, samostana i uljudbenih spo-
menika, donielo neprijatelju nikakve vojničke
koristi i uspjehe. Niti jedan časak nisu time bile
uzporene ili dovedene u pitanje djelatnosti nje-
mačkih ili naših oružanih snaga, niti je promet
bio u zastoju.

Nasuprot stanju kod neprijatelja, borbena
djelatnost hrvatskih oružanih snaga u zimskom
razdoblju 1943/1944 g. bila je veoma uspješna.
Ne želimo ovom prilikom ponoviti već zabilje-
žene podhvate u dnevnim izvešćima, ali može-
mo istaći požrtvovanost i borbeni ulog naših
hrabrih boraca, često uz najveće tjelesne i du-
ševne napore, pod teškim zimskim prilikama u
gorskim predjelima, na velikoj studeni, po viso-
kom sniegu i hladnom vjetru, kao i dobro vod-
stvo četa, koje je u najviše slučajeva temeljito
pripremlilo navalne i obrambene podhvate i
smjelo, odlučno i uztrajno vodilo ih do uzpje-
šnog završetka.

Rodoljubna svijest i borbena sposobnost
pripadnika naših oružanih snaga znatno je uz-
dignuta baš u ovom posljednjem razdoblju
ovoga rata. Svijest da samo hrvatska puška na
hrvatskom ramenu može ušćuvati slobodu i ne-
zavisnost hrvatskog naroda učvrstila je redove
naših oružanih snaga. Naš vojnik je danas svje-
stan više nego ikada što bi čekalo njega i hr-
vatski narod ako bi podlegao u ovoj borbi; veli-
ka odgovornost koju on nosi pred Poglavnikom,
svojim narodom, povješću i hrvatskim pokolje-
njima pobudila je kod njega želju da konačno
istrijebi i uništi morskog neprijatelja i izazvala
je mržnju i gnjev protiv onima koji razaraju,

pale i uništavaju naše domove, sela i sve što je hrvatsko. I hrvatsko građansko pučanstvo, baš u ovom razdoblju, vidno i djelatno brani svoja ognjišta i pomaže svojim sinovima u oružanim snagama u izvršenju njihove zadaće.

Zdrugovi pretstavljaju danas već temeljito ustrojeno izvježbane i usklađene operativne postrojbe s unutarnjom kohezijom.

Sve poteškoće u obskrbi izazvane prilikama u toku zime često u teško prohodnom području, prebrođene su ipak sretno, te naše čete nisu trpile oskudicu ni u hrani ni u streljivu.

Teroristički zračni napadaji, koliko god bili teški, nisu pokolebali moral pučanstva, još manje oružanih snaga, te se može reći baš obrnuto, neprijatelj je time samo navukao još veću mržnju na sebe.

Konačno i posjedci podhvatne djelatnosti u prošlom mjesecu opravdavaju naše pouzdanje.

U toku mjeseca veljače 1944 g. neprijateljski — partizanski gubitci na području NDH iznose:⁸

5.510 poginulih (ustanovljen i javljen broj, dok je stvarni sigurno veći),

2.172 ranjena (ustanovljeno, dok je stvaran broj sigurno daleko veći od poginulih),

1.031 zarobljenih.

478 prebjeglih. U broj prebjeglih nisu uračunati oni koji su se predali upravnim oblastima.

Zaplijenjeno oružje:

515 pušaka,

5 samokresa,

70 strojosamokresa,

79 strojopušaka,

75 strojnica,

2 protuoklopne puške,

20 bacača,

2 topa.

250.470 puščanih naboja,

18.034 topovska naboja,

⁸ U svojim dokumentima neprijatelj je redovno preuveličavao gubitke naših jedinica, ubrajajući tu često i gubitke stanovništva usled terora koji je nad njim vršen. (Tačnije o našim gubicima vidi dokumenta naših jedinica objavljenih u tomu IV. knj. 22, i tomu V, knj. 24.)

30.846 ručnih bombi i
500 mina.

Prema ovim neprijateljskim gubitcima
stoje gubitci hrvatskih oružanih snaga:

229 poginulih,
402 ranjena,
90 zarobljenih,
85 nestalih.

Gubitci u vlastitom oružju:

41 puška,
2 samokresa,
2 strojosamokresa,
5 strojopušaka,
8 strojnica,
1 bacač.

II PODRUČJA:

Brčko: Jače prikupljanje partizana u području s. Šatorovići
i Pukiš¹⁰ (12 km j.z. Brčkog).

Bihac: Pojačana djelatnost partizana na obokrbnom putu D.
Lapac — Srb. U borbi sa našim poljskim stražama
poginulo je 7 partizana, 1 zarobljen, a 64 su prebjegla
i javila se našim oblastima.

Prijedor: 27. II. odbijen je napadaj partizana na most Lević¹¹
(6 km j.i. Prijedora).

Jajce: 4 km i. Jajca odbačen neprijatelj pretrpio je veće
gubitke.¹²

Livno: 27. II. naše su oružane snage zauzele s. Priluka¹³ (8
km s.z. Livna).

Tomislav Grad:^{14*}
Nadirući od Tomislav Grada njemačke snage zauzele
su 27. II. Šujicu (14 km s.s.z. Tomislav Grada).

⁹ U dnevnim izvještajima operativnog odjeljenja Ministarstva
oružanih snaga NDH tačnicama je označen izostavljeni tekst koji se
odnosi na područja van Bosne i Hercegovine.

Vidi dok. br. 5.

¹¹ Vidi dok. br. 79.

¹² Vidi dok. br. 47 i 157.

¹³ Vidi dok. br. 16.

¹⁴ Duvno

- Zvornik:* Partizani su zauzeli Drinjaču i prodiru prema Zvorniku.¹⁵ Zauzeto po partizanima i s. Skelane¹⁸ (24 km j.i. Srebrenice).
- Derventa:* Jače prikupljanje partizana kod Vučijaka¹⁷ (5,5 km j.i. Prnjavora) sa vjerojatnom namjerom usredotočenog napadaja na Derventu iz smjera pl. Motajnice preko Lupljanice i preko Kalenderovaca.
- Tuzla:* 24. II. kod Memića (24 km j.i. Tuzle) »Bosanski planinari« vodili su borbu sa partizanima, te su nađena 3 mrtva partizana, dok je 1 naš ranjen.
- Rama:* 5 km s. Rame razbijena je 1 partizanska skupina.
- Rogatica:* 8,5 km s.z. Rogatice odbačena je 1 part. skupina u smjeru sjevera.¹⁸ Jače part. snage nalaze se na postavima 7 km j.z. do 11 km s.s.z. Goražde.¹⁹
- Kalinovik:* Nadirući od Kifinog Sela njemačke snage zauzele su 27. II. s. Obalj (15 km j.z. Kalinovika). Poginulo je 15, a zarobljena su 2 partizana.

Djelat, nepr. zrakoplovstva:

Prema izvješću žup. red. u Bihaću, 26. II. srušila su se u Cazinskom kotaru 3 američka 4 motorna zrakoplova (naša izvješća br. 58 i 59 za 2 srušena zrakoplova).

Jedan zrakoplov pao je u s. Coralići (4 km s.z. Cazina), a 2 u šumu Gomila kod s. Pištaline (12 km i. j.i. Cazina).

Posada je djelimično živa i zarobljena od dobrovoljaca Huske Miljkovića.²⁰

Jedan častnik — Amerikanac izjavio je da su pošli iz Sicilije u 3 skupine po 36 bombardera i 10 lovaca sa zadaćom bombardiranja Salzburga, pred kojim su fh napali njemački lovci i srušili 22 zrakoplova samo iz njegove skupine. Sudbina ostalih mu nije poznata.

¹⁵ Vidi dok. br. 46.

¹⁴ i ¹⁸ Vidi dok. br. 25.

¹⁷ Vidi dok. br. 118.

¹⁸ Na prostoriji oko Goražda u to vrijeme su bile jedinice Pete NOU divizije. (Opširnije o njihovom rasporedu i dejstvu vidi tom IV, knj. 22, dok. br. 153.)

²⁰ Bliže o njemu vidi tom IV, knj. 19, dok. br. 50, objašnjenje br. 20.

Obćenito: Osim izloženog u toku manjih djelatnosti u području Tuzle, Prijedora, Križevaca, Sv. Križa, Začretja i Samobora: poginulo je 9, 1 ranjen, 3 zarobljena i 5 prebjeglih partizana. 11 sumnjivih osoba je uhićeno, a prijavilo se 57 vojnih neposlušnika.

Događaji na prugama:

Na pruzi Gabela — Hum 28. II. oko 0200 sati odmetnici su napali i zapalili želj. postaju Diklići.²¹
28. II. u 1142 sati između ž.p. Ravno i Zavala napala su 2 nepr. zrakoplova strojopuščanom vatrom teretni vlak. Poginuo 1 ložač, a 1 njemački vojnik je ranjen.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

**Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbieh**

(M. P.)

" Tu akciju je izveo Južnohercegovački NOP odred. (Opširnije o tome vid dok. br. 30.)

**DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 62/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA**

2. III. 1944 god. 0900 sati

I OBCI PREGLED:

Uzpješna vlastita djelatnost u području Petrinje, te Bugojna nastavlja se. Prikupljanja većih partizanskih snaga u graničnom pojasu Drine, a osobito u području Vlasenice, Srebrenice i Višegrada.

II PODRUČJA:

Bihać: Odbijen je napadaj na njemačku preselicu južno Nebljusi (19 km j.j.i. Bihaća). Poginulo 95 partizana.¹

Jajce: Kod s. Bulići (4 km i. Jajca) odbijen partizanski protunapadaj, te je neprijatelj odbačen u smjeru iztoka. Poginulo je 59 partizana.³ Vlastiti gubitci: 4 ranjena (Nijemci).

Banja Luka: 25 km s.i. Banja Luke četnici suborci navodno vode borbe sa partizanima.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. MNO — Zgb. 4'229—231.

⁴ U operacijskom dnevniku Štaba Šeste NOU divizije o tom napadu i gubicima naših i neprijateljskih jedinica se kaže:

»28. februara 1944 ...

II brigada se sa jednim bataljonom nalazila u BoboljusKama, jedan s. Cvjetinić a dva bataljona su prešli preko Une i sa one strane ceste i postavili zasjedu na prostoru Nebljusi — Kruge. Kada su naišli Nijemci, ubili su oko 150 Nijemaca, zapalili 5 kamiona, 1 motorcicl i zarobili dva Rusa i 1 Švabu. Naša su bila 4 mrtva i 1 umro«. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 14/3, k. 797).

¹ Podaci o našim gubicima su preuveličani. (Bliže o tome kao i o borbi kod s. Bulića vidi dok. br. 38 i 157).

- Livno:* Odbijen je napadaj partizana na Livno.⁴
- Trebinje:* Zauzeto po partizanima s. Zubci® (6 km j.i. Trebinja).
- Bugojno:* U podhvat u području Tomislav Grad® — Bugojno njemačke postrojbe ušle su 28. II. u Bugojno.⁷
- Sarajevo:* Južno od Sarajeva odbačeni su partizani u smjeru Dobrog Polja⁸ (28.5 km j. Sarajeva).
- Rogatica:* Zapadno Rogatice neprijatelj je odbačen u smjeru sjevera,⁹ 20 partizana je poginulo.

DOGOĐAJI NA PRUGAMA:

Na pruzi Bos. Novi — Bihać noću 28. II. (29. II. između ž.p. Bos. Novi i Rudice minirana je želj. pruga.¹⁰ Popravak se vrši. Na pruzi Uskoplje — Hum 28. II. u 0559 sati naletio je brzi vlak na rastavljene tračnice. Izkliznula lokomotiva, službena i 3 putnička kola. Žrtava nema.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
 Glavara glavnostožernog ureda
 Pročelnik operativnog odjela
 glavnostožerni podpukovnik
 (HELBICH)
 Helbich

(M. P.)

• Vidi dok. br. 16.

⁵ Vidi dok. br. 9.

• Duvno

⁷ U to mjesto je ušao Drugi bataljon Trinaestog puka Sedme SS divizije »Princ Eugen«. (Vidi dok. br. 190 u ovoj knjizi i tom IV, knj. 22, dok. br. 174).

⁸ Borba je vođena sa dijelovima Desete krajiške brigade. (Opširnije o tome vidi tom IV, knj. 22, dok. br. 153).

• Vidi dok. br. 25.

¹⁰ Vidi dok. br. 79.

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 63/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

3. III. 1944 g. 0900 sati

I OBCI PREGLED:

Podhvat u Plješevici pl. teče uspješno.
U području Petrinje veći gubitci neprijatelja.
Postignut je pun obranbeni uspjeh kod Livna.^ž
Prikupljanje jakih neprijateljskih snaga u širem području Banje Luke i oko Sinja.

II PODRUČJA:

Bihać: Jaka partizanska djelatnost na obskrbnoj cesti Kostajnica — Bihać.³ Partizani se prikupljaju u području: Sućevići (iztočno Otočca) i jugoiztočno D. Lapca.

Banja Luka: U području Banja Luke partizani se i dalje ojačavaju i prikupljaju snage u krugu polumjera 30 km oko Banja Luke.⁴

Jajce: U području Jajca i D. Vakufa pojačana djelatnost partizana.⁵ Južno Jajca partizani su na cestama postavili prepreke.

Sarajevo: Od naše milicije zauzeto je i posjednuto Trnovo (22 km j. Sarajeva).

Brčko: Završen je podhvat njemačkih snaga u smjeru Jamena (18 km i. Brčkog) uz slab odpor partizana.⁸

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. MNO — Zgb 4/232—234.

² i ⁸ Napad na to mjesto je izvodila Treća lička brigada. (Opširnije o tome, kao i o gubicima te brigade, vidi dok. br. 16).

³ Vidi dok. br. 79.

⁴ Vidi dok. br. 23 i 95.

⁵ Vidi dok. br. 49.

• Vidi dok. br. 50, 63 i 166.

- Rogatica:* Jače part. snage odbačene su sa visova južno sela Zakoma (8 km s.z. Rogatice). Neprijateljski gubitci: 15 poginulo, 40 ranjeno i 5 zarobljena. Zaplijenjeno je 1 strojnica i 14 pušaka.⁷
- Livno:* Noću 28/29. II. odbijen je usredotočen part. napadaj na Livno. I noću 29. II./1. III. obnovljeni napadaj part. na Livno odbijen je i pohvatani su taoci, pošto se je izgleda pucalo iz samog mjesta. 40 partizana je poginulo.⁸
- Maglaj:* 3 km s.z.i. 2 km z. Novog Sehera (6 km j.z. Maglaja) part. skupina odbačena je u smjeru zapada.⁹

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

⁷ Borba je vodena sa Sedamnaestom majevičkom brigadom, (Opširnije o tome. kao i o gubicima te brigade vidi dok. br. 25).

⁸ Vidi dok. br. 87.

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 4. MARTA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOVJ NA PODRUČJU PRIJEDORA, DO-
NJEG VAKUFA, LIVNA I SARAJEVA¹**

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 64/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

4. III. 1944 g. 0900 sati

I OBCI PREGLED:

Neprijatelj sužava obruč oko Banja Luke.²
Pojačana djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva
u obalnom području.

II PODRUČJA:

Prijedor: Sjeveroistočno od Prijedora razpršena je i odbi-
jena manja skupina partizana.³

D. Vakuf: Kod Komara (9 km s.s.i. D. Vakufa) odbačeni su
partizani u smjeru sjevera. 2 partizana su poginula.

Livno: Kod Livna i dalje se vode borbe.⁴ Neprijatelj na
visovima oko Livna tučen je topničkom vatrom.
Naknadno su javljeni gubitci pri napadaju na
Livno u noći 29. II./1. III. (izv. br. 63).
Partizana: 4 mrtva.
Vlastiti: 1 mrtav ustaša, 6 ranjenih.
Niemci: 3 mrtva, 5 ranjenih.

Sarajevo: Naše postrojbe ponovno su zaposjele Trnovo (22
km j. Sarajeva).

Događaji na prugama:

Na pruzi Gabela — Hum 2. III. u 1106 sati između
ž.p. Turkovići i Velja Međa napadnut je strojni

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju na-
rodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u Arhivu Vojnoistorijskog
instituta, reg. br. MNO — Zgb 4:235—237.

² Vidi dok. br. 23 i 95.

» Vidi dok. br. 61.

⁴ Vidi dok. br. 16.

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich
(M. P.)

BR. 172

IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 5. MARTA 1944. O BORBAMA
U BOSNI I HERCEGOVINI¹

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 65/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

5. III. 1944 g. 0900 sati

I OBCI PREGLED:

Olakšanje u području Livna.

Kod Banja Luke i dalje prikupljanje neprijatelja,
ali sam grad nije još ozbiljno ugrožen.

U obalnom području srednje Dalmacije pojačana
je neprijateljska djelatnost.

Živahna zrakoplovna djelatnost u obalnom po-
dručju.

II PODRUČJA:

Cazin: Partizani nadiru ka Cazinu i ukopavaju se na vi-
sovima sjeverno Cazina.²

Bos. Novi: Sjeveroistočno Bos. Novog razpršena je slabija
part. skupina.³ Odbijeni su napadaji partizana na
obskrbnu cestu. 10 part. je poginulo, a 1 je zaro-
bljen.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narod-
nog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u Arhivu Vojnoistorijskog in-
stituta, reg. br. MNO — Zgb 4/238—240.

² Vidi tom V, knj. 25, dok. br. 87.

³ Vidi dok. br. 61.

Kotor Varoš: Pri napadaju njemačkih trupa iz zrakoplova na partizane u Kotor Varoši zapažena je jaka neprijateljska obrana teškim strojnicama.

Teslić: Slabiji noćni napadaj na Teslić i na rudnik 2 km j. Teslića odbijen je usredotočenom vatrom lakog i teškog naoružanja obrane.⁵

Bugojna: Zauzeto je part. uporište Prusac (7 km s.z. Bugojna).

Livno: Partizani su uzmakli iz područja j.z. Livna. Priluka (8 km s.z. Livna) zaposjednuta od neprijatelja.⁶

Njemačke oklopne jedinice izvršile su podhvat od Livna prema Potočanima (7 km j.i. Livna) i Priluki. Tom prilikom je poginulo 174 partizana.⁷

Zvornik: Neprijatelj je prekinuo b.b. spoj Tuzle sa Zvornikom.

Kalinovik: Jače prikupljanje partizana u području južno Kalinovika,⁸ koji drže naše čete zaposjednut. Sa visova sjeveroistočno Kalinovika partizani su odbačeni u smjeru iztoka.

Gacko: 1. III. part. su izbačeni i protjerani iz Gackog,⁹ koje je sada zaposjednuto od naših četa. Pri biegu part. su porušili mostove kod s. Nadinići i Gračanica (7 i 4 km z.s.z. Gackog).

⁴ Vidi dok. br. 23 i 95.

⁵ Na ta su mjesta 29. februara izvršili demonstrativan napad dijelovi Drugog bataljona Trinaeste proleterske brigade »Rade Končar«. (Vidi dok. br. 87).

⁶ Odnosi se na Treću ličku NOU brigadu. (Vidi dok. br. 16).

⁷ Na području Livna su se tada nalazili dijelovi Devete divizije NOVJ. U izvještaju te divizije, kao i u izvještaju Treće ličke brigade, nema podataka o takvim gubicima. (Vidi dok. br. 16 u ovoj knjizi i tom V, knj. 25, dok. br. 63).

⁸ Na toj su prostoriji tada bile jedinice Pete NOU divizije. (Opširnije o tome vidi dok. br. 80 u ovoj knjizi i dok. reg. br. 2'1, k. 2015, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

⁹ Prema izvještaju Štaba Sjevernohercegovačkog NOP odreda od 7. marta 1944. bataljon »Vule Skoko« je zauzeo Gacko. (Opširnije o tome vidi dok. br. 7, napomenu br. 29 u ovoj knjizi i tom IV. knj. 22, dok. br. 149 i 150).

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožemi podpukovnik
(HELBICH)
(M. P.) Helbich

BR. 173

OPŠTA BOJNA RELACIJA ZAGREBAČKE KONJIČKE PUKOVNIJE OD 6. MARTA 1944. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOVJ U FEBRUARU OKO TRAVNIKA¹

PRVI DIO OBCE BOJNE RELACIJE
ZAGREBAČKE KONJANIČKE PUKOVNIJE

Za mjesec veljača 1944.

a) PODHVATI I OPERACIJE:

1. *veljače*: podhvatni vod upućen pravcem Rankovići — Rastovci — Rankovići sa zadatkom razvidanja ovog prostora. Kod k. 680 (5 km. j.z. od Rankovići) dobio je jaku neprijateljsku vatru od skupine odmetnika od oko 70 ljudi. Nakon borbe, koja je trajala 1 sat, uslied jakog neprijatelja vod se povukao na kosu Osoje, odatle u s. Rankovići. Prikupljeno je 6 za oružje sposobnih muškaraca.

2. *veljače*: podhvatni vod upućen pravcem Rankovići — Lazine — Rankovići sa zadatkom razvidanja ove prostorije. Kod k. 752 (2 km j.z. od Rankovići) protjerao je skupinu od oko 20 odmetnika. Sa kose Osoje kao i sa kose j. od s. Pećuj dobio je jaku neprijateljsku vatru.² Uslied nadmoćnosti odmetnika povukao se u Rankoviće.

¹⁰ O borbama kod Trebinja vidi dok. br. 9.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 2'2—4, k. 57.

* i ⁴ Na prostoru južno od komunikacije D. Vakuf — Travnik — Vitez tada su dejsstvovala Sedma krajiška brigada i Travnički NOP odred. (Vidi tom IV. knj. 22, dok. br. 76).

4. *veljače*: podhvatni vod upućen pravcem stražara br. 2 Nadioci — k. 874 (4,5 km s. od ž.p. Busovača) — ž.p. Busovača i jedna obhodnja upućena pravcem Divljak — Vitez — Divljak nisu imali dodira sa neprijateljem. Predvedena 4 vojna begunca.

6. *veljače*: jedan podhvatni roj kod s. Lupoglava naišao na veću skupinu odmetnika. Uslied nadmoćnijeg neprijatelja roj se povukao bez gubitaka. Izviđački roj iz Rankovića dobio kod s. Petačići neprijateljsku vatru.³ Napad odbijen bez vlastitih gubitaka. Ubijena 2 odmetnika.

7. *veljače*: jedan podhvatni roj kod s. Potočani prihvatio borbu s odmetnicima. Ranjena 2 odmetnika. Naši bez gubitaka.

11. *veljače*: jedna ustaška zasjeda upućena sa postava s. Rankovići, kod s. Rastovci uslied upada partizana koji su tukli bacačem, morala se povući.

19. *veljače*: oko 1900 sati jedna nepoznata osoba pripucala na nadporučnika II. konj. sklopa Baličević Marka na sjev. padini Vilenice i ranila ga na 3 mjesta.

22. *veljače*: Izviđački roj iz s. Rankovići napadnut kod s. Čakići i pred nadmoćnijom neprijateljskom vatrom povukao se pod borbom u s. Rastovci.⁴

27. *veljače*: podhvatni vod sa postava Rankovići uhvatio je 6 odmetnika, od toga 1 sa oružjem, koji su predvedeni u Travnik.

b) IZKUSTVA:

Nikakova osobita izkustva u toku ovog mjeseca nisu stečena.

c) NEDOSTACI I POGRIEŠKE:

Po ovome mogu napomenuti samo to, da pukovnija sa ovako malim brojčanim stanjem (65% manje od predviđenog postrojenog sastava) nije sposobna za veće podhvate izvan svoga područja, a u pitanju je i obdržanje pukovnije na samim postavima, u slučaju pritiska jakih neprijateljskih snaga.

ZAPOVIJEDNIŠTVO ZAGREBAČKE
KONJANIČKE PUKOVNIJE

Op. Broj 18/taj.
dne 6/III — 1944

ZAPOVJEDNIK PUKOVNIK
(Schlacher)
Schlacher

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 67/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

7. III. 1944 g. 0900 sati

I OBCI PREGLED:

Usredotočena neprijateljska djelatnost u sjevernoj i srednjoj Dalmaciji, uz podršku angloameričkog zrakoplovstva. Na težištima neprijateljske djelatnosti Livno, Sinj, Knin, Kistanje položaj je i nadalje čvrsto u našim rukama
Pojačana partizanska djelatnost u području Jajca i Banja Luke.

* II PODRUČJA:

- Brod:* Kod s. Dubočac (17 km j.z. Broda) razpršena je jedna skupina part.² Poginula su 3, a zarobljen 1 partizan.
- D. Lapac:* Odbijen je slabiji napadaj partizana na Dobro Selo (10 km j.i. D. Lapca).
- Prijedor:* Odbijen je part. napadaj na obskrbnu cestu Bos. Novi — Prijedor.³
- Jajce:* Jače prikupljanje partizana u području jugoistočno, istočno i sjeveroistočno Jajca⁴ (navodno 3.000).
- Tuzla:* Jedna bojna lovačkog zdruga u podhvalu Simin Han — G. Tuzla — Lopare (5 km i., 7 i 16 km s.i. Tuzle) pod veoma teškim vremenskim prili-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. MNO — Zgb 4'244—246.

² Vidi dok. br. 118.

³ Vidi dok. br. 79.

⁴ Vidi dok. br. 47 i 91.

kama i na teŝkom tlu, probila se je do s. Lopara." Slabiji part. dielovi izbjegli su iz Lopara prije ulazka naŝe bojne. Zarobljena su 3 partizana (sa oruŝjem).

Trebinje: 12 km j.i. i 7 km i.j.i. Trebinja četnici — nje- mački suborci vode jake borbe sa partizanima." Dielovi naŝih oruŝanih snaga uloŝeni su u borbu.⁷

Stolac: Odbijen je napadaj na naŝe uporiŝte s.s.z. Stolca.

Bileće: Partizani su obkolili Bileće.⁸ Mjere određenja su u toku.

Obćenito: Osim izloŝenog, u toku manjih djelatnosti u po- druŝju Varaŝdina, Bjelovara, Naŝica, Blaŝuja, Bos. Pertovca i Livna zarobljeno je 13, prebjeglo 10 partizana. Prijavilo se 44 voj. neposluŝnika. Vlastiti gubitci: 1 poginuo, 1 ranjen.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

**Pročelnik operativnog odjela
glavnostoŝerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich**

(M. P.)

³ Vidi dok. br. 166 i 188.

⁴ Borba je vođena s Dvanaestom hercegovačkom brigadom. (Vidi dok. br. 119).

⁷ Vidi dok. br. 189.

* Vidi dok. br. 60.

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 10. MARTA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOVJ NA PODRUČJU BRODA, BOS.
NOVOG, JAJCA I BUGOJNA¹**

Vojnička tajna

**DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 70/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA**

10. III. 1944 g. 0900 sati

I OBCI PREGLED:

Podhvati u području Petrinje nastavljaju se.¹ Svi pokušaji napadaja neprijatelja na želj. prugu Bos. Novi — Kostajnica osujećeni su.

II PODRUČJA:

Brod:

9. III. kod Dolca (6 km s.i. Broda) iznenada je napadnuta jedna naša koturaška sat od jačeg neprijatelja.* Uz pomoć upućenih pojačanja iz Broda neprijatelj je protjeran u smjeru sjevera. Poginulo je 9 part. a zaplijenjeno: 1 strojo-puška i 6 pušaka. Naši gubitci: 1 poginuo (domobran).

Bos. Novi:

11 km i. Bos. Novog protjerano je više part. skupina. Osujećeni su pokušaji partizana, da se približe želj. pruzi Dobrljin — Bos. Novi.

Jajce:

Noću 5/6. III. vatreni prepad partizana (strojnica i bacača) na mjestna osiguranja Jajca⁴ ostao je bez učinka.

Kod Ipota (11 km j. Jajca) vodi se podhvati protiv neprijatelja. Na pruzi Jajce — D. Vakuf partizani su porušili 2 mosta.

¹ Original pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. MNO — Zgb 4/251—253.

² Odnosi se na dejstva dijelova njemačke Prve brdske divizije protiv jedinica Sedme NOU divizije. (Opširnije o tome vidi tom V, knj. 25, dok. br. 12 i 13).

³ Borbu su vodili dijelovi Osječke brigade. (Opširnije o tome vidi dok. br. 188 u ovoj knjizi i tom V. knj. 25, dok. br. 21 i 34).

⁴ Dijelovi Treće proleterske (krajliške) brigade vršili su nasilno izvidanje. (Vidi dok. br. 91).

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

**Pročelnik operativnog odjela
glavnecstožerni podpukovnik
(M. P.) (HELBICH)
Helbich**

BR. 176

BOJNA RELACIJA PRVOG STAJAĆEG DJELATNOG USTAŠKOG ZDRUGA OD 12. MARTA 1944. GLAVNOM STOŽERU DOMOBRANSTVA O BORBAMA U FEBRUARU PROTIV JEDINICA NOVJ NA PROSTORIJI SARAJEVO — SOKOLAC — ROGATICA¹

**NEZAVISNA DRŽAVA HRVATSKA
USTAŠKA VOJNICA
STOŽER
I. STAJAĆEG DJELATNOG SDRUGA
ZAPOVIJEDNI SKUP
Broj 383/taj. sa priloga
U Sarajevu dne 12. III. 1944.**

Predmet:

*Bojna relacija za
Veljaču 1944. god.*

DIO PRVI

- **GLAVNOM STOŽERU ORUŽANIH SNAGA
(OPER. ODJEL)**
- **ZAPOVIJEDNIČTVU III. ZBORNOG PODRUČJA
(GLAST)**

OBCA BOJNA RELACIJA

o podhvatima postrojbi I. stajaćeg djelatnog sdruga u mjes. veljači 1944.

⁵ Vidi dok. br. 49.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 2/2—15, k. 57.

A) *Razpored postrojbi, jačina i naoružanje u toku mjeseca veljače 1944. godine.*

I. Stožer I. stajaćeg djelatnog sdruga u Sarajevu, sa ukupno ljudstva 84, naoružanje: 12 pušaka, 28 samokresa. Stožerna sat sdruga u Palama, jačine 482, naoružanje: 119 pušaka, 6 strojopušaka, 14 strojosamokresa, 48 samokresa i 3 tenka.

II. Stožer II. stajaće bojne u s. Baltići, jačine 37, naoružanje: 29 pušaka, 1 strojosamokres i 6 samokresa; 1. sat na Vrh Romanije, jačine 101, naoružanje: 88 pušaka, 5 strojopušaka, 5 strojosamokresa i 4 samokresa; 2. sat na Ravna Romanija, jačine 106, naoružanje: 82 puške, 8 strojopušaka, 7 strojosamokresa i 8 samokresa; 3. sat Ravna Romanija, jačine 93, naoružanje: 86 pušaka, 3 strojopuške, 4 strojosamokresa i 3 samokresa; 4. sat Han Obodjaš, jačine 88, naoružanje: 73 puške, 1 strojopuška, 1 strojnica, 4 strojosamokresa i 6 samokresa. Stožer XXII. stajaće bojne u Sokolcu, jačine 34, naoružanje: 23 puške, 2 strojopuške, 3 strojosamokresa i 5 samokresa; 1. sat u Sokolcu, jačine 164, naoružanje: 135 puške, 7 strojopušaka, 10 strojosamokresa, 10 samokresa i 1 bacač mina 46 mm; 2. sat u s. Vitanj, jačine 153, naoružanje 97 pušaka, 7 strojopušaka, 10 strojosamokresa, 12 samokresa i 1 bacač 46 mm; 3. sat u Sokolcu, jačine 151, naoružanje: 119 pušaka, 9 strojopušaka, 6 strojosamokresa i 10 samokresa; 4. sat u Sokolcu, jačina 84, naoružanje: 56 pušaka, 3 strojopuške, 4 strojnice, 7 strojosamokresa, 8 samokresa i 1 bacač 81 mm; Stožer XXIV. stajaće bojne u Rogatici, jačina 18, naoružanje: 6 pušaka, 1 strojopuška, 3 strojosamokresa i 6 samokresa; 1. sat u Rogatici, jačina 138, naoružanje: 124 puške, 5 strojopušaka, 1 strojnica, 7 strojosamokresa, 13 samokresa, 1 bacač 46 mm 2. sat u Rogatici, jačine 125, naoružanje: 98 pušaka, 7 strojopušaka, 1 strojnica, 6 strojosamokresa, 14 samokresa i 1 bacač 46 mm; 4. sat u Rogatici, jačina 148, naoružanje: 126 pušaka, 6 strojopušaka, 1 strojnica, 14 strojosamokresa, 10 samokresa; Stožerna sat XXIV. stajaće bojne u Rogatici, jačine 92, naoružanje: 82 puške, 3 strojopuške, 8 strojosamokresa, 6 samokresa.

B) *Podhvati:*

Tokom mjeseca veljače 1944. g. dielovi ovog sdruga vršili su svakodnevno prisilna izviđanja, većim dielom pod najtežim vremenskim prilikama.

U mjesecu veljači izvršen je podhvati po dielovima ovog sdruga na neprijateljsku skupinu u području s. Sokolovići (10.5 km s.i. Sokolca), kojom prilikom su neprijatelja protjerali zadavši mu krvave gubitke u ljudstvu.

Prilikom dnevnih izviđanja dolazilo se u dodir s neprijateljem, koji je svakom prilikom poražen uz osjetne gubitke.

2. veljače:

Dva voda 1. sati XXIV. stajaće bojne, koji su imali zadaću osigurati preselicu na cesti Rogatica — Sokolac, naišao je² na partizansku zasjedu, jačine 100 ljudi, na toč. 824 (5 km s.z. Rogatice) i koristeći maglu iznenadio ih.³ Nakon kraće borbe prsa o prsa brojčano nadmoćniji neprijatelj natjeran je u bieg, pretrpjevši gubitke od 3 mrtva (prebrojano) i većeg broja ranjenih neutvrđeno.

Plien: 1 strojica 0.42, 2 puške, i 120 naboja 7.9 mm. Vlastiti gubitci: 1 vojnikar teže ranjen.

3. veljače:

Vršenim prisilnim izvidanjem ustanovljeno je, da se u području s. Sokolovići kod s. Klečkovac nalaze 2 partizanske brigade.⁴ U svrhu uništenja neprijatelja određen je podhvat za 4.veljače o.g.

4. veljače:

U 18.00 sati krenule su 3 sati XXIV. stajaće bojne, u j?-čini od po 100 ljudi, pravcem: Rogatica — Kovanj — Srednica — Kozadre — Dobrašina — Zakomo (4, 6, 7, 5, 8 i 8,5 km s.z. Rogatice). Nakon kraćeg odmora u Zakomu 2 sati dobile su zadaću, da preko s. Uzendjije i Paljevine (11,5 km s.s.z. Rogatice) dođu u s. Bereg (13 km. s.s.z. Rogatice), i izvrše pretres, dok je jedna sat krenula pravcem Ušnjaci — Biljeg (11 i 11,5 km s.s.z. Rogatice), gdje je imala sačekati dvie sati od Berega.

5. veljače:

Dielovi XXIV. stajaće bojne u 04.00 sati izvršili su navalu na s. Bereg, gdje su se nalazila dva jača partizanska bataljona II. Krajiške brigade. Iznenadeni neprijatelj brzo se je snašao, pa je izvršio jak protuudar, što mu nije bilo teško obzirom da mu je zemljište bilo poznato, dok su se pripadnici bojne teško snalazili. U prvom naletu neprijatelju su nanešeni teški gubitci, jer je borba vođena ručnim praskama, pošto je neprijatelj bio u kućama bez potrebnog osiguranja.⁵ U protur.ovali neprijatelj je zadao našim dielovima gubitke od 2 mrtva i 3 ranjena.

Nakon što je neprijatelj razpršen, protjeran i djelomično uništen zapovjedeno je povlačenje u pravcu s. Zakomo.

- Omaška. Treba: naišli su.

⁵ i ⁵ Borba je vođena s dijelovima Druge krajiške brigade. (Opširnije o tome vidi tom IV, knj. 22, dok. br. 99).

¹ Odnosi se na Drugu krajišku i Sedamnaestu majevičku brigadu. (Bliže o njihovom rasporedu i dejstvu vidi dok. br. 25).

Jedan dio partizana, koji je izbjegao iz s. Berega naišao je na zasjedu na toč. Paklenik, te je i tu pretrpio gubitke od 2 mrtva i 3 ranjena.

Borbom u Beregu neprijateljima su nanešeni krvavi gubitci od 22 mrtva, od toga jedan častnik i 28 ranjenih. Radi velike studeni i sniega izdana je zapovied za povlačenje u Rogaticu gdje se stiglo u 19 sati.

4—5. *veljače:*

Momčad stož. prve i treće sati 22. stajaće djelatne bojne imala je zadatak da napadne sjedište partizanskih skupina kod s. Klečkovac i razterećenje 24 bojne s juga u pravcu Sokolac — Košutica, Geruša, s. Mićivode, s. Mandra, točka Lisičjak u Devetaku. Djelovi koji su sudjelovali u podhvat u zauzeli su tokom noći s. Mandra, uzvisinu Kovačicu. Prva sat nastala je zauzimanje Lisičjaka, te je u borbi zarobila 6 pušaka uništivši 4 odmetnika. Treća sat napadnuta je iz prostora Kopita te je uništila 11 odmetnika (prebrojano). U borbi su poginula 2 vojničara.

Uspjeh je bio djelomičan radi velike magle.

Utrošeno naboja 7.9 mm 8.457 a 9 mm 1.005 za schmeisericu.

Dvie sati II. stajaće bojne sa s. Romanije (11 km j.z. Sokolca) od 3. do 5. o.mj. izvršile su podhvat na partizane u području s. Sokolovići, bez dodira s neprijateljom.

U tom podhvat neprijatelju su nanešeni gubitci od: 41 mrtav (prebrojano),⁶ od toga jedan partizanski komesar (Sarmardžić),⁷ oko 57 mrtvih (procijenjeno) i dvostruko veći broj ranjenih. Plien 20 pušaka, koje su na zemljištu uništene.

6. *veljače:*

Bez naročitih događaja.

7. *veljače:*

2 voda XXIV. stajaće bojne iz Rogatice izvršila su izviđanje do s. Donje Osovo (7.5 s.i. Rogatice), bez dodira s neprijateljom.

Druga 2 voda XXIV. stajaće bojne iz Rogatice izvršila su izviđanje do Karaule (t. 990), 9.5 km s.z. Rogatice, bez dodira s neprijateljem.

10. *veljače:*

Jedan vod 24. stajaće boine sa jednom njemačkom postrojbom u Rogatici izvršio je izviđanje do sela Koza dre, 8 km

* Naši gubici su preuveličani. (Tačnije o tome vidi dok. br. 25 u ovoj knjizi i tom IV, knj. 22, dok. br. 99).

Tada je u s. Kalimanićima poginuo Branko Kujundžić, zamjenik političkog komesara Trećeg bataljona Druge krajiške brigade.

sjeverno s.z. Rogatice bez dodira neprijatelja. Jedna sat iste bojne iz Rogatice vršila je čišćenje puta od sniega i izvidila do sela Han Stijenica 11.50 km s.z. Rogatice bez dodira s neprijateljem.

11. veljače.

1, 2, 3, 4 sat II. stajaće djelatne bojne imala je zadatak da uzpostavi brzoglasnu vezu sa Rogaticom i izvidanja o kretanju partizana u pravcu Vitanj, Vrbarje, kota 961 i 959, Han Stijenica, Kramer Selo, Brekovik (kota 974) i 919. Pod zapovjedništvom poručnika Josipa Raosa krenule su postrojbe u jačini od 150 ljudi prema pomenutim mjestima i kotama gdje su na svakoj nailazili na pojedine grupe partizana koje su većinom uništili i razpršili. Od naše strane nije bilo gubitaka ni u oružju niti u ljudstvu. U tom pravcu idući došli su u Rogaticu i za vrijeme boravka u Rogatici imali su svaki dan izvidanja ali nisu naišli na partizane. Vraćajući se u Sokolac nije bilo ništa opaženo.

13. veljače.

Obrana Rogatice od neprijateljske navale, 13 veljače u 23.30 sati u jačini od jedne i pol brigade odpočeo je neprijateljski napad na prostor Lunj i Krčići.⁸ Nakon više juriša u kojima je pretrpio veće gubitke neprijatelj je protjeran dne 14. veljače u 6 sati u pravcu s. Plješevica od postava Krčići.

Neprijateljski gubitci: 37 mrtvih i više ranjenih. Vlastitih gubitaka nije bilo.

Ratni plien: Pušaka 40 0.24 i 250 puščanih naboja.

14. veljače.

3. sat 22 bojne pošao je u 3 sata preko Burati Maravići u pravcu Rogatice. U selu Vragolovi naišla na 1 bataljon partizana gdje je došlo do sukoba sa neprijateljem.⁹ Nakon žešće jednosatne borbe neprijatelj je odbijen uz krvave gubitke. Neprijateljski gubitci: 10 mrtvih (prebrajano) i više ranjeno. Vlastitih gubitaka nije bilo. Mrtvi partizani imali su na nogama gumene cipele sa kožnim podplatom nepoznatog podrijetla. Naboja utrošeno 7.9 mm 4.510, talijanska bređa 300 komada, strojosamokresa 300 naboja.

15. veljače.

1 vod 24. bojne iz Rogatice izvršio danas izvidanja do Srednice točka 952, gdje je naišao na jednog partizanskog kurira koji je u biegu ubijen. Plien 1 puška i 50 naboja.

2 sati 22. bojne iz Sokolca izvršile su izvidanja do Brekovika i Han Rudina 8 km sjeverozapadno od Rogatice gdje

Neprijateljski gubitci: 12 mrtvih (prebrojano), ranjenih 20 (procijenjeno).

Vlastiti gubtci: 3 vojničara lakše ranjena.

Plien: 1 puška.

Utrošeno streljivo: 15.535 komada naboja 7.9 mm, 1.000 komada naboja 9 mm, 30 praski, 35 mina za bacač 46 mm, 14 kom. mina za bacač 81 mm, komada znakovnih naboja.

17. *veljače.*

2 voda 24. bojne iz Rogatice izvršila su izvidanja do točke 919 5 km zapadno s.z. od Rogatice gdje su naišli na grupu partizana jačine 70 koje su razbili ubivši 9 partizana i zaplieni 1 strojopušku.

Vlastiti gubitci: 1 mrtav, 2 vojničara ranjena.

1 bojna sastavljena od 2 i 22 bojne vršila je čišćenje ceste od sniega Sokolac — Rogatica, te je kod sela Gučeva 6 km s.z. od Rogatice naišla na skupinu od 100 partizana koji su poslije žešće borbe protjerani u sjevernom pravcu. Neprijateljski gubitci nepoznati, vlastitih gubitaka nema. Plien: 5 skla-dišta za strojopuške.

18. *veljače.*

Izvidnica 24. bojne iz Rogatice izvršili su¹⁰ do sela Osovo, Guždelji, Kovanj, 7 km sjeverno i s. i 6 km sjevero s. z. i 35 km s.z. od Rogatice te ustanovila, da se jače partizanske skupine nalaze u Zakomu, Dobrašini, Gučevu, Srednici (952) i točka 951, 8, 7, 5, 6, 5 i 6. 50 s.z. od Rogatice gdje vrše saku-pljanje za napad na Rogaticu.

19. *veljače.*

2 sati 24. bojne iz Rogatice izvršile su izvidanja do s. Mavlavići i Kram Sela (7 i 9 km s.z. od Rogatice), te je kod s. Mavlavići naišla na skupinu od 120 partizana koja je nagnala u bijeg u sjevernom pravcu. Vlastitih gubitaka nema. Neprijateljski gubitci: 5 mrtvih (prebrojano) i više ranjeno (procijenjeno).

Dio kombinirane bojne Sokolac koja je vršila čišćenje ceste do Rogatice naišla je kod s. Rabar 12 km s. z. od Rogatice na skupinu od 50 partizana koji su se poslije kraće borbe povukli u sjevernom pravcu ostavivši na mjestu borbe 4 mrtva i više ranjeno. Vlastitih gubitaka nije bilo.

22. *veljače.*

25. *veljače.*

Dielovi 22. stajaće bojne u izvidanju izpred postava prikupila je sljedeće podatke:

1. partizani iz Sokolovića 10.50 km s. izt. od Sokolca šalju svake noći izvidnice do s. Sijerci.

2. partizani drže predstraže kod Košutice s.izt. od Sokolca u jačini od 50 ljudi.

3. Svoju bolnicu premjestili su iz Sokolovića u Senkoviće.

4. Jačina partizana u području Sokolovića procijenjena je na 2.000 do 3.000 ljudi.

26. *veljače.*

Jedan sat 24. bojne iz Rogatice izvršila je izvidanje pravcem Kovanj — Kozadre — Rakitnica 3.50, 7, 10.50, s.z. od Rogatice bez dodira s neprijateljem.

Prema podatcima mještana partizani se nalaze u slabim snagama u Beregu, 12.50 km sjevero i s. zap. od Rogatice. Ostatak brigade nalazi se u Sokolovićima." Prema podatcima četnika i mještana pred 2 dana stigla je veća grupa oko 1.000 ljudi iz Šekovića u Sokoloviće. Duvnjanska bolnica iz Sokolovića prevezena je u Đakoviće.

27. *veljače.*

Jedna sat 24. bojne iz Rogatice izvršila je izvidanje pravcem Rogatica — Pavičina Kula — Guždelji — Zakomo — Ušnjaci (3, 6, 8, 11.50 s.izt. od Rogatice). U Zakomu neprijatelj jačine 30 partizana pružio je slabiji otpor ali je protjeran u sjevernom pravcu. U Ušnjacima skupina partizana jačine od 150 ljudi zauzela je visove na točki Paklenik 12.50 km s. izt. od Rogatice i dala otpor, a jedna skupina iz Berega pokušala je napadati s leđa ali su odbijeni nakon kraće borbe.

Neprijateljski gubitci: 4 mrtva i 2 ranjena (prebrojano).

Vlastiti gubitci 1 ranjen.

Prema izvješću stanovništva i četnika u Sokolovićima među partizanima vlada zaraza pjegavi tifus, kuće su im pune bolesnika. Oko 70 saonica natovarnih sa bolesnicima preveženo je u Sokoloviće u bolnicu.

28. *veljače.*

Jedna sat 24. bojne sa odjelom jedne kompanije 369 divizije iz Rogatice izvršila je prisilna izvidanja u Zakomu 8.50

km sjevero i s. zap. od Rogatice gdje je stupila u borbu sa 2 bataljona partizana majevičke¹² brigade pod zapovjedničtvom Kurjaka¹¹ u jačini 340 partizana koji su nakon žešće borbe pobjegli u sjeverozapadnom pravcu. Neprijateljski gubitci: 14 mrtvih (prebrojano) među kojima i 1 komesar i 3 partizana zarobljena. Vlastitih gubitaka nije bilo.

Plien: 1 zbrojovka i 6 pušaka.

BR. 177

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 16. MARTA 1944. O SITUACIJI
NA PODRUČJU MRKONJIC-GRADA I TESLICA¹**

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 76/44.

OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

16. III 1944. g. 0900 sati.

I OBCI PREGLED:

Oslobođen je Varcar Vakuf.²

Pojačana neprijateljska zrakoplovna djelatnost nad otocima i u obalnom području, te englezkih razarača i brzih čamaca u Korčulanskom i Murterskom kanalu.³

Na o. Vis pristižu neprijateljske snage iz Italije. Pojačana neprijateljska djelatnost na obskrbenoj cesti Bihać — Knin.

^{1a} Odnosi se na Sedamnaestu majevičku brigadu (vidi dok. br. 25).

¹³ Tada je komandant pomenute brigade bio Dušan Egić. Veljko Lukić Kurjak je bio njen komandant do 25. decembra 1943, kada je, u borbi na Romanovcu, bio teško ranjen. (Vidi tom IV, knj. 20, dok. br. 183).

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. MNO — Zgb 4/274—277.

^{5, 4} Mrkonjić-Grad je držala Treća proleterska (krajiška) brigada. (Vidi dok. br. 15 i 91).

⁵ Opširnije o dejstvima na Jadranskom moru vidi tom VIII, knj. 2.

II PODRUČJA:

Varcar Vakuf:

U toku je podhvat u području Varcar Vakufa, koji je već oslobođen po našim četama.⁴

Teslić:

U području Teslića se još uvijek nalaze jake nepr. snage.⁵ Pri razviđanju u području: Teslić — Lug — Irice — Dolići, protjerane su manje skupine partizana uz više ranjenih.

III DJELATNOST NEPR. ZRAKOPLOVSTVA:

15. III u području Metkovića srušena su 2 nepr. zrakoplova. Pri bombardiranju područja r. Omble kod Dubrovnika (dnev. i. br. 74) na dan 13. III. pogoden je naš parobrod »Daksa« te se nasukao. 5 ruskih zrakoplova noću 13/14. III bacili su u području Zvornika partizanima razno tvorivo" (dnev. i. br. 74)

DJELATNOST VLAST. ZRAKOPLOVSTVA:

Vršilo je razviđanja i bacalo promičbene letke.

OBCENITO:

Osim napried navedenog, u toku manjih djelatnosti kod Daruvara, Bjelovara, Kutine, Križevaca. Varaždina, Marije Bistrice, Sinja i Jajca poginulo je 14, zarobljeno 2, predalo se 4 partizana; uhićeno 22, a prijavilo se 125 vojnih neposlušndka. Vlastiti gubitci 1 ustaša poginuo i 2 ranjena.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

(M. P.)

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
HELBICH
Helbich

⁵ Na tom području je tada dejstvovala Trinaesta proleterska brigada »Rade Končar«.

• Taj podatak nije tačan. Sovjetski avioni su počeli da donose ratni materijal jedinicama NOVJ u ljeto 1944. godine.

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia 77/44. g.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

17. III. 1944 g. 0900 sati.

I OBCI PREGLED:

Pojačana neprijateljska djelatnost proti obkrbnim i prometnim cestama i željeznicama. Prikupljanje jakih neprijateljskih snaga kod Jajca i Prijedora.³

II PODRUČJA:

Brčko: U području Županje (25 km. s. z. Brčkog) protjerane su partizanske skupine. Odpoceo je podhvat od Brčkog u smjeru juga.⁴

Bihać: 10 km. j. i. Bihaća pojačana je neprijateljska djelatnost.

Bos. Novi: Jača partizanska skupina, naoružana strojnicama i bacačima, odbačena je s visova s. s. z. Bos. Novog. 7 partizana je poginulo, 1 zarobljen.

Prijedor: Ziva neprijateljska razviđačka djelatnost u području Prijedora, gdje su partizani navodno prikupili oko 4 brigade.⁵

Banja Luka: Odbijen je napadaj partizanske razviđačke skupine na naše uporište 4 km j. z. Banja Luke.⁶

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. MNO — Zgb 4/278—280.

³ i ⁸ Vidi dok. br. 89 i 157.

⁴ i ⁵ Vidi dok. br. 61 i 135.

⁶ Riječ je o poduhvatu koji je preduzela Trinaesta SS legionarska divizija (»Handžar«). (Vidi dok. br. 29, 50 i 166).

" Tada je jugozapadno od Banje Luke dejstvovao Sanski NOP odred. (Opširnije o tome vidi dok. br. 120).

Jajce: Prikupljanje jačih partizanskih snaga oko Jajca. sa vjerojatnom namjerom napadaja na Jajce⁸ (po viestima pouzdanika napadaj bi imao usliediti do 19. III.)

**V. DOGODAJI
NA PRUGAMA:**

Na ž. pruzi Bos. Novi — Banja Luka noću 15/16. III između ž. postaje Blagaj i Svodna uništeno je 2600 m želj. pruga.⁹

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

(M. P.)

**Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich**

»

¹ Vidi dok. br. 95.

⁸ Vidi dok. br. 135.

Vojnička tajna

**DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 78/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA**

18. III 1944. g. 0900 sati

I OBCI PREGLED:

**Pojačana neprijateljska zrakoplovna djelatnost nad
cielim državnim područjem.**

II PODRUČJA:

Prijedor: Kod s. Tukovi (1 km. j. Prijedora) odbijen je napadaj partizana.² 30 partizana je poginulo. Vlastiti gubitci 5 ranjenih. Zasjeda između Brežičana i Zilovice (5 i 7 km. s. z. Prijedora) odbila je napadaj partizana. Vlastiti gubitci 1 dočasnik i 1 željezničar poginuli.

Jajce: Odbijen je napadaj partizana na most južno Jajca.³

Livno: Jača skupina partizana izvršila je napadaj na osiguranje ugljenokopa Tušnica (11 km. j. i. Livna). Pred nadmoćnim neprijateljem odmakla se naša slaba posada. Poginulo 8, ranjeno 17 partizana. Vlastiti gubitci 2 domobrana ranjena.

Brčko: Podhvat u s. i. Bosni odvija se po osnovi. Dostignuta je crta Celić — Janjari i ureden mostobran u području Rače.⁴

Derventa: Dobrovoljačka posada u V. Prnjavoru (17 km. j. Dervente) odbila je napadaj partizana. 1 dobrovoljac je poginuo.

Sokolac: Kod Preljubovića (8 km. s. i. Sokolca) protjerana je skupina partizana. 5 partizana je poginulo, a više ih je ranjeno. Plien: 2 puške.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. MNO — Zgb 4'282—284.

² Vidi dok. br. 55 i 147.

³ Vidi dok. br. 91.

⁴ Opširnije o tome vidi dok. br. 63. objašnjenje br. 3 i 4.

*Jadranska
obala:*

Naknadno se doznaje, da su dva neprijateljska razarača kod Trpnja potopili motorni jedrenjak »Rondinela« od 80 tona.⁵
Cesta Metković minirana.

**III DJELATNOST NEPR.
ZRAKOPLOVSTVA:**

17. III neprijateljski zrakoplovi bombardirali su Čapljinu, Domanoviće i Maglaj. U Čapljini i Domanovićima nema žrtava, a štete su neznatne. U Maglaju oštećeno je 20 do 30 kuća, ima nešto žrtava, no pojedini još nisu javljene.

**DJELATNOST, VLAST.
ZRAKOPLOVSTVA:**

Vršilo je razviđanja i bacalo promičbene letke.

IV OBCENITO:

Osim izloženog u toku manjih djelatnosti kod Konjica, Čazme, Kutine, Ozlja i Broda poginulo je 11 partizana, uhićeno 27, a prijavilo se 12 vojnih neposlušnika. Vlastiti gubitci 1 zastavnik i 6 domobrana zarobljeno, 1 domobran ranjen.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

(M. P.)

**Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
HELBICH
Helbich**

⁵ Bliže o tome vidi dok. br. 180 i 189.

¹ O dejstvima na Jadranskom moru vidi tom VIII, knj. 2.

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 79/44. OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

19. III 1944 g. 0900 sati.

I OPCI PREGLED:

Živahna neprijateljska djelatnost u području Banja Luke, Prijedora, Bihaća te na obokrbnoj cesti Bihać — Knin.

II PODRUČJA:

Prijedor: Pojačana je djelatnost partizana u području Prijedora.
Prema svim znacima neprijatelj priprema napadaj na Prijedor.²

D. Lapac: Pojačana je partizanska djelatnost u području D. Lapca, gdje se partizani nalaze u borbi i s četnicima, koji su 17. III. uspjeli odbaciti part. s visova sjeverno od D. Lapca.³

Banja Luka: Partizani obkoljavaju Banja Luku.
Slabije part. skupine, koje su nadirale k Banjoj Luci odbačene su. Oklopni vlak, koji je uz osiguranje vozio iz Omarske k Ivanjskoj naišao je kod s. Kremenovići na jak neprijateljski odpor. Stroj je pogođen s 2 protuoklopna pogodka te je oštećen i izkliznuo.⁴ Osiguranje upućeno iz Ivanjske, naišlo je na jak neprijateljski odpor kod s. Kneževići (8 km j. z. Ivanjske). Tek nakon ogor-

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. MNO — Zgb 4/285—287.

² Na prostoru oko Prijedora dejstvovala su jedinice Četvrtre NOU divizije. Napad većih razmjera radi zauzimanja pomenutog mjesta nije preduziman do kraja marta 1944. (Vidi dok. br. 117 i 135).

³ Vidi dok. br. 16, objašnjenje br. 2.

⁴ Vidi dok. br. 110.

čene borbe uz zalaganje topništva skršen je neprijateljski otpor, te je neprijatelj odbačen u smjeru sjevera. Osiguranje se vratilo u Ivanjsku, dok je oštećeni vlak ostao na pruzi.

Brčko: Nastavlja se uspješno podhvat u s. i. Bošni. U toku 17. III. oslobođeni su Koraj i Bijeljina.⁵

Teslić: Partizani se ukopavaju oko Teslića. Naše snage koje su nastupale iz Teslića smjerom Vlajići — Komušina, naišle su na veoma jak otpor ukopanog neprijatelja, koji nisu mogle svladati.⁶ Vlastiti gubitci: 2 poginula i 15 ranjenih. Kod Grebljica (4 km j. Teslića) odbijen napadaj part. na oklopni vlak. 2 poginula i 2 ranjena partizana.

Zvornik: Slomljen je jak otpor part. u području Drinjače (12 km j. Zvornika), te je Drinjača oslobođena.⁷ 1 part. poginuo, a više ih je ranjeno.

Nevesinje: U toku je podhvat u smjeru Trnovo — Kifino Selo — Nevesinje. Bez dodira s neprijateljem dostignuto je Trnovo (25 km j. Sarajeva).

Stolac: Posle kraće borbe oslobođen je Stolac.⁸ 21 part. je poginuo, 34 ranjeno a zaplijenjena 1 strojica i 29 pušaka.⁹
Vlastiti gubitci: 3 ranjena, 1 nestao.

⁵ Bliže o tome vidi dok. br. 97.

⁶ Opširnije o tome vidi dok. br. 141 i 188.

⁷ Vidi dok. br. 115.

⁸ Na prostoru oko Stoca su tada djelovali Jedanaesta hercegovačka brigada i Južnohercegovački NOP odred. U izvještaju Štaba Južnohercegovačkog NOP odreda od 21. marta 1944. se kaže:

»U Stocu je bilo oko 1.500 neprijateljskih vojnika koji su otišli prema Domanovići 17. ov. mj. gdje su ih saveznički avioni napali i mitraljirali na komunikaciji Stolac — Domanovići. Prema nepotvrđenim vijestima saveznički avioni su uništili 4 kamiona. Neprijatelj se tu zadržao do noći, odakle su produžili prema Mostaru. Koncentracije neprijatelja posljednjih dana vršene su Čapljina — Metković, gdje su ih saveznički avioni za nekoliko dana besprekidno bombardovali i mitraljirali«.

Međutim, u izvještaju se ne kaže da su Stolac zauzele naše jedinice. (Vidi reg. br. 13—11, k. 1144 I, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta i dok. br. 101 u ovoj knjizi).

⁹ Podaci o našim gubicima su proizvoljni, jer se u izvještajima Jedanaeste hercegovačke brigade i Južnohercegovačkog NOP odreda ništa ne govori o borbi za Stolac. (Vidi prethodno objašnjenje).

III DJELAT. VLAST. ZRAKOPL.:

Njemačko zrakoplovstvo bombardiralo je mjesto 9—12 km s. z. Turbe. Pod punim pogotkom uništeno je neprijateljsko skladište streljiva s. i. Kalinovika (40 km j. Sarajeva).

Djelat, nepr. zrakoplovstva:

17. III neprijateljsko zrakoplovstvo bombardiralo je okolicu Prijedora bez učinka.

IV. OSOBITOSTI:

17. III izvršen je atentat ručnim granatama u središtu Banje Luke.

Ranjeni su: 1 častnik i 3 građanske osobe. Pojediniosti još nisu javljene.

V. DOGOĐAJI NA ZELJ. PRUGAMA:

Na povozu Bos. Novi — Prijedor part. su uništili 3 km. želj. pruge.¹⁰

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

(M. P.)

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 80/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

20. III. 1944. g. 0900 sati.

I OBCI PREGLED:

Uspješno se nastavljaju podhvati u području pl. Majevice, te području između r. Neretve, r. Drine i u području Bilo Gore.

Prebacivanje dijelova part. snaga iz istočne Bosne u Srbiju.²

Jače okupljanje partizana kod Jajca, Zepča i Maglaja.

Preliet jačih skupina neprijateljskog zrakoplovstva preko našeg područja, bombardiran je Metković.

II PODRUČJA:

Bos. Samac: Skupina od 400 part. upala je u Bos. Samac i razoružala pripadnike dobrovoljačke postrojbe (oko 80 muslimana).³

Brčko: Naši SS dobrovoljci vode uspješan podhvat u području južno od crte Celić — Koraj⁴ (17 km j. Brčkog) protiv 2 part. nazovi »divizije« (3.000—4.000 ljudi).⁵

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. MNO — Zgb 4288—290.

- Sredinom marta 1944. Peta NOU divizija prebacila se preko rijeke Drine i Lima u Srbiju. Opširnije o tome vidi dok. reg. br. 2/1, k. 2015 u Arhivu Vojnoistorijskog instituta i dok. br. 80 u ovoj knjizi.

³ Na prostoru Bos. Samac — Modriča — Gradačac — Orašje tada je dejstvovala Osamnaesta hrvatska brigada. (Vidi o tome istorijat te brigade, reg. br. 1—6, k. 1258, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

⁴ Vidi dok. br. 63 i 166.

⁵ Odnosi se na Šesnaestu i Trideset šestu NOU diviziju. (Vidi dok. br. 29, 40 i 63).

- Kalinovik:* U nastavku podhvata između r. Neretve i r. Drirje zauzet je 17. III i Kalinovik, te je zarobljeno 117 part.⁶ i zaplijenjeno 1 strojopuška, 2 bacača, više pušaka i nešto streljiva.
- Zepče:* Zapaženo je okupljanje part. u području Zepča i Maglaja.⁷
- Bihać:* Slabija neprijateljska djelatnost sjeverno od Cazina i kod D. Lapca.
Na 3—4 km. oko Bihaća primjećeno je jače okupljanje neprijateljskih snaga za napadaj na Bihać.⁸ Partizani navodno očekuju pri napadaju na Bihać i suradnju anglo-amerikanskog zrakoplovstva.
- Trebinje:* U podhvatu 9 km. i. j. i. Trebinja slomljen je žilav odpor neprijatelja⁹ i u toj borbi poginuo je 1 partizanski vođa.
- Goražde:* U podhvatu dobrovoljaca izt. od Goražde zarobljeno je 83 Talij. (3 častnika).

III DJELAT. NEPR. ZRAKOPL.:

17. III englezko je zrakoplovstvo u širem području Mostara bacilo partizanima obskrbu. Nemci su zaplijenili 2 vreće cipela.

19. III neprijateljsko zrakoplovstvo bombardiralo je Metković. Bačeno je oko 100 bombi. Vojnički objekti nisu pogodoeni. Pruga razorena na 1 mjestu. Do sada poznati gubitci: 1 vojnik, jedan građanin i 1 žena poginuli.

U toku 17. III protyzrakoplovna odbrana Broda pogodila je 1 neprijateljski zrakoplov tipa »Leteća tvrđava forttrep II« koji je pao kod Miričine (28 km. j. i. Doboja). Jedan član posade je zarobljen.

⁶ Na prostoru Kalinovika je tada djelovala Druga krajiška brigada. Međutim, ona nije pretrpjela takve gubitke. (Opširnije o njoj vidi dok. br. 167).

⁷ Vidi dok. br. 141.

⁸ Vidi dok. br. 143.

⁹ Borba je vođena s Dvanaestom hercegovačkom brigadom. (Opširnije o tome vidi dok. br. 90, 119 i 189).

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

(M. P.)

**Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich**

BR. 182

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 21. MARTA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOVJ NA PODRUČJU PRIJEDORA,
DERVENTE I GORAZDA¹**

Vojnička tajna

**DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 81/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA**

21. III. 1944 g. 0900 sati.

I OBCI PREGLED:

**Jaka djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva u
obalnom području.**

Neprijatelj sve više steže obruč oko Prijedora.

Partizani su zauzeli Goražde.²

II PODRUČJA:

Prijedor: **Nadmoćnije part. snage sve više stežu obruč oko
Prijedora.³ Željeznički spoj prema Bos. Novom i
prema Banjoj Luci u prekidu.**

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. MNO — Zgb 4/291—293.

² U to mjesto su ušli dijelovi Druge krajiške brigade. (Vidi dok. br. 167).

³ Vidi dok. br. 110 i 123.

Derventa: Kod s. Bare (12 km j. z. Dervente) odbačeni su preko r. Ukrine partizani u pokušaju prebacivanja preko rijeke. Partizani su porušili sve mostove na putu Derventa — Prnjavor i prekopali cestu u s. Miškovci (8 km z. Dervente).

Brčko: O podhvat u području pl. Majevice nije stiglo novo izvješće.

Goražde: 19. III. partizani su zauzeli Goražde koje je branila milicija. Pojediniosti još nisu javljene.

Djelat, vlast zrakopl.:
Vršilo razviđanje i bacanje promičbenih letaka.

Djelat, nepr. zrakopl.:
19. III. neprijateljsko zrakoplovstvo bombardiralo je Metković i Gabelu, kao i želj. postaju Hrasno. Na postaji Hrasno oštećen je želj. stroj a između Hrasna i Hutova napadnut je pomoćni radni vlak čiji je stroj onesposobljen za dalju vožnju. Žrtava nema.

Događaji na prugama:

Na želj. pruzi Sunja — Bos. Novi 20. III. u 1250 sati između ž. p. Volinja i Dobrljin teretni je vlak naišao na minu. Poginulo je 7 njemačkih vojnika i 1 željezničar, a strojovođa i vlakovođa su ranjeni.⁵

Na pruzi Alipašin Most — Konjic 20. III. u 0120 sati između ž. p. Podorašac i Brđani bačena je 1 ručna bomba u službena kola teretnog vlaka. Poginuo je 1 domobranski narednik.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

(M. P.)

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

* i ⁵ Vidi dok. br. 135 i 147.

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 82/44.²
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

I OBCI PREGLED:

Podhvat u sjeveroistočnoj Bosni veoma uspješno napreduje, i ako neprijatelj daje žilav otpor. Podhvat u području Trebinja uspješno se nastavlja.

Stanje kod Prijedora i Banje Luke i nadalje ozbiljno. Pojačana djelatnost partizana u području: Otoka — D. Lapca, Ostrožca — Prijedora.

II PODRUČJA:

- Prijedor:* Kod Prijedora stanje je i nadalje ozbiljno. 20. III kod Hadžimehtića (12 km. j. i. Prijedora) od mine uništen je 1 naš oklopni vlak.³ Vlastiti gubitci: 1 njemački, 1 domobranski narednik i 4 domobrana su poginuli. Nađeno je 6 poginulih part., dok su ostali odvučeni.
- Banja Luka:* Neprijateljske čete koje su se približile Banjoj Luci preko Kola odbačene su na ishodne postave. Spriječen je pokušaj neprijateljskog prebacivanja u području ušća r. Vrbas.
- Rogatica:* Kod s. Zakomo (8 km. s. z. Rogatice) razpršene su 2 part. bojne.⁴ 10 partizana je poginulo, a 3 zaročljeno. Iztočno Rogatice ustaše su prepadom razbile jače talijanske snage koje surađuju sa partizanima.⁵ ...

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. MNO — Zgb 4/294—296.

² Redakcija je na osnovu ostalih izvještaja utvrdila da je taj izvještaj pisan 22. marta 1944.

³ Tu akciju su izveli dijelovi Osme krajiške brigade. (Vidi dok. br. 123).

⁴ Vidi dok. br. 93.

⁵ Vidi dok. br. 121.

U području Trebinja oslobođena su sela Konjsko i Bogojević (12 km. j. i. Trebinja). Neprijatelj je uzmakao u smjeru Grahova.⁶

Brčko:

Podhvat u sjeveroistočnoj Bosni: 18. III odbijem su neprijateljski napadaji na visove južno od Čelića i sjeverno Mitrovići⁷ (22 km. j. z. Bijeljine). Između Čelića i Koraja spriečen je pokušaj prodora jakih neprijateljskih snaga, uz znatne gubitke po neprijatelja. Samo veoma slabi neprijateljski delovi uspjeli su se probiti na sjever, gdje im u bos. Posavini predstoji uništenje. Od 19. III vrši se čišćenje područja između puta Srijemska Rača — Bijeljina i r. Drine, uz mjestimične borbe s jakim i dobro oboružanim neprijateljskim skupinama. Dosadašnji neprijateljski gubitci: preko 320 poginulih partizana, dok broj ranjenih daleko premašuje broj mrtvih.⁸

ujeiat. nepr. zrakopl.:

O bombardiranju Metkovića na dan 19. III javljeno je: 18 neprijateljskih bombardera bombardiralo je područje želj. postaje i grad na lijevoj obali r. Neretve. Velik broj kuća je porušen i oštećen. Zelj. je pruga na nekoliko mjesta presječena. Dosada je izvučeno izpod ruševina 1 mrtva i više ranjenih osoba.

Obćenito:

U toku manjih djelatnosti u području Varaždina Jastrebarskog, Kostajnice, Petrinje, Rame, Travnik, Sinja i Splita poginula 2, ranjena 8 i 2 zarobljena partizana, 70 vojnih neposlušnika i 200 sumnjivih osoba uhićeno, a prijavilo se 53 voj. neposlušnika. Vlastiti gubitci: 2 poginula, 9 ranjeno (1 častnik).

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

(M. P.)

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

⁶ Opširnije o tim borbama vidi dok. br. 119 i 122.

⁷ Vidi dok. br. 96 i 166.

⁸ O našim gubicima vidi dok. br. 96.

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELJENJA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 24. MARTA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOVJ NA PODRUČJU BRČKOG, TE-
SLICA, TESNJA I GORAZDA¹**

Vojnička tajna

**DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 84/44.
OPERATIVI:OG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA**

24. III. 1944 g. 0900 sati.

I OBCI PREGLED:

Stanje oko Banje Luke u nekoliko olakšano.
Prikupljanje jačih part. snaga u području Vlase-
nice, Srebrenice i Bratunca.²
Ziva neprijateljska zrakoplovna djelatnost u obal-
nom području.

II PODRUČJA:

Brčko: Glavne snage partizana uzmiču zapadno od ceste
Brčko — Celić³ (18 km j. Brčkog). Visovi južno
Koraja i Mitrovića (18 i 21 km j. i. Brčkog) za-
posjednuti su od jakog neprijatelja.⁴ Očekuje se
ponovni napadaj partizana s juga.
Čišćenje područja Drina — Bijeljina — cesta Bijel-
ljina — Rača od zaostalih neprijateljskih skupina
još je u toku. Čišćenje područja Brčko — Celić —
Mitrovići — završeno je. Neprijateljski gubitci u
toku 21. III: poginulo 139, zarobljeno 2.⁵

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narod-
nog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u Arhivu Vojnoistorijskog
instituta, reg. br. MNO — Zgb 4/300—302.

⁵ Na tom području je tada bila Sedamnaesta NOU divizija. Op-
širnije o njenom rasporedu i dejstvu vidi dok. br. 115 u ovoj knjizi i
izvještaj štaba te divizije od 1. aprila 1944. Štabu Trećeg korpusa
(Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 7—3. k. 982).

» Vidi dok. br. 159.

⁴ Vidi dok. br. 166.

⁵ Pripadnici Trinaeste SS legionarske divizije su tada vršili po-
kolj nevinih stanovnika, pa su i njih ubrajali u gubitke NOVJ. (Opšir-
nije o tome vidi dok. br. 132, 144 i 159).

Tešanj: Slabiji napadaj part. na osiguranje Tešnja odbijen je 19. III uz pomoć upućenih pojačanja iz Doboja.⁷

Goražde: Njemačke čete oslobodile su 21. III ponovno Goražde.⁸
Neprijatelj je uzmakao u smjeru zapada.

Djelat, vlast, zrakopl.:
Vršilo je razvidanje, prenos strjeljiva i raznog tvoriva i bombardiralo šumarke oko V. i M. Trnovitice.

Djelat, nepr. zrakopl.:
Neprijateljsko zrakoplovstvo bacalo je tvorivo partizanima oko Srebrenika, na Majevidici i kod s. Drenovci.

Događaji na prugama:

Naknadno se doznaje da je prilikom napadaja na vlak na pruzi Bos. Novi — Prijedor 22. III između ž. p. Blagaj i Svodna⁹ u vlaku izgorilo 4.000 šatorskih listova koji su bili poslani 1 gorskom zdrugu.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

(M. P.)

Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

« i ' Vidi dok. br. 141 i 188.

" U dnevnom izvještaju Komande Zapada od 23. marta 1944. o tome se kaže:

»... Balkan

V SS — brd. korpus: 7. SS — brd. div. Naše snage su ponovo zauzele Goražde. koje je milicija bila napustila. Odbijen napad bandi na Vardište...« (Mikrofilm u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. bi. Minhen 9 741—877).

• Opširnije o tome vidi dok. br. 135.

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 86/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

26. III. 1944 g. 0900 sati.

I OBCI PREGLED:

II PODRUČJA:

Brčko: Naši izviđački dieľovi odbacili su neprijateljske snage 10 km z. ceste Celič — Brčko uz 8 mrtvih partizana.²

Tuzla: U podhvalu naših snaga na smjeru Simin Han — G. Tuzla — Lopare odbačen je protivnik i zauzeto s. Lopare³ (17 km s. i. Tuzle).

Djelat, vlast, zrakopl.:

Vršilo je razviđanje, prienos strjeljiva i bacanje promičbenih letaka.

Djelat, nepr. zrakopl.:

24. III naša protuzrakoplovna obrana srušila je iznad uzletišta u Mostaru 1 nepr. zrakoplov uzorka »liberator«. 4 člana posade zarobljena su, a 4 su izgorila u zrakoplovu

Osobitosti: Neprijateljski zrakoplovi bacali su kod Vlasenice odmetnicima odjeću i obuću.

• U području Banje Luke part. novače i primaju bivše četnike u svoje redove. Za sada izbjegavaju borbu, vrše obuku i navodno spremaju se za napadaj na Banju Luku.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. MNO — Zgb 4'306—308.

² Vidi dok. br. 159.

* Vidi dok. br. 114, 131 i 166.

Obćenito: U toku manjih djelatnosti u području Zagreba, Našica, Banje Luke i Doboja, poginulo 13, ranjeno 2 i zarobljeno 2 partizana. Plien: 1 laka strojnica i dosta ručnog vatrenog oružja, strjeljiva i nešto opreme.

Dogodaji na prugama:

Na pruzi Bos. Novi — Banja Luka 25. III u 1300 sati između ž. p. Blagaj i Svodna naišao je teretni vlak na minu. Službena kola i oklopni vagon izkliznuli. Poginuli: vlakovođa, zapovjednik vlaka i 3 domobrana, ranjeno je 5 domobrana.

Na pruzi Bos. Novi — Bihać 25. III u 0740 sati između ž. p. Rudice i Blatna naišao je pomoćni vlak na minu. Izkliznula 4 kola. Žrtava nema.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

• (M. P.)

**Pročelnik operativnog odjela
u z.**

**Glavnostožerni podpukovnik
(Bestall)
Bestall**

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE BROJ 88/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

28. III 1944 g. 0900 sati.

I OBCI PREGLED:

Poboljšanje situacije kod Banje Luke i na o. Hvaru. Podhvat u sjeveroistočnoj Bosni nastavlja se uz jači neprijateljski odpor. Janja (10 km j. Bijeljine) ponovno je zauzeta po našim snagama. Živa neprijateljska zrakoplovna djelatnost nad područjem: Tuzla — Zvornik — Vlasenica — Šekovići i obalnom području.

II PODRUČJA:

Banja Lnka: Partizani su se povukli j. z. Banje Luke od crte Radmanići — Kadina Voda (21 km j. z. Banje Luke).

Erčko: Neprijatelj drži i pojačava zauzeti postav j. z. od ceste Brčko — Celič.² Neprijateljski srubitci: 7 poginulo (18 se cieni), 5 zarobljenih, 1 prebjegao, a više ih je ranjeno.

Naše podhvatne snage ušle su u Janju (10 km j. Bijeljine), koja je prolazno bila u rukama neprijatelja.³

D. Vakuf: Zauzet je po našim snagama Jablan (4 km z. j. z. D. Vakufa). Partizani su odbačeni prema zapadu. Uništena je 1 preselica i 15 partizana je poginulo.⁴

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u mikroteci Vojnoistorijskog instituta, reg. br. MNO — Zgb 4.310—312.

* Vidi dok. br. 159.

² Vidi dok. br. 163.

³ Prema izvještaju Štaba Devete krajiške brigade od 13. aprila 1944. Štabu Desete NOU divizije, njen Prvi bataljon, potpomognut od jedne čete Trećeg bataljona, u četvoročasovnoj borbi kod s. Jablana

Nevesinje: 15 km j. i. Nevesinja odbačene su skupine partizana u smjeru iztoka.

Djelat, nepr. zrakopl.:

U toku noći 22/23. III djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva u području Tuzle, Zvornika i Višenice. Kod s. Mršići (10 km j. i. Sekovića) nepr. zrakoplovi bacali su navodno mnogo tvoriva, a 4 osobe izkočile su padobranima.

22. III neprijateljski zrakoplovi mitraljirali su kod Imotskog 1 samovoz. 4 građanske osobe su poginule, a 2 su ranjene.

Osobitosti:

U podhvat u okolici Livna poginuo je satnik maltarić Josip zapov. I bojne VI ustaškog sdruga.

Jedan kapetan bivše Jugoslovenske vojske izkočio je padobranom i uhvaćen je u Ivanjskoj (19 km j. z. Banje Luke),-te je predan Niemcima.

22. i 23. III skupina partizana opljačkala je s. Brezove Done (9 km j. Tešnja) i odniela: 80 komada stoke i raznu hranu.

22. III došlo je u Vlasenicu 85 ranjenih part. iz područja Knežine i D. Babina (10—13 km s. Sokolca).

Obćenito:

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

(M. P.)

**Glavar glavnostožernog ureda
general-poručnik (Dragojlov)
Dragojlov**

i s. Slatine razbio je neprijateljske snage, koje su se, uz velike gubitke, povukle u D. Vakuf. Tom prilikom su naše jedinice imale 5 mrtvih i 4 ranjena borca. (Opširnije o tome vidi dok. reg. br. 13/3, k. 854, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

⁵ Vidi dok. br. 167.

Vojnička tajna

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 91/44. g.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA

31. III. 1944 g. 0900 sati.

I OBCI PREGLED:

Podhvati u sjeveroistočnoj Bosni, te kod Podravske Slatine i u dolini r. Save južno od Dugog Šela uspješno se nastavljaju. Živahna neprijateljska djelatnost u području Broda. Prikupljanje partizana oko Jajca.

II PODRUČJA:

Prijedor: 26. III. u 14.30 sati partizani su iz smjera Puharske (3 km s. Prijedora) bacačkom vatrom tukli zrakoplov na uzletištu Prijedor.² Topničkom vatrom ušutkani su neprijateljski bacači.

Jajce: Prikupljanje jačih part. snaga oko Jajca. Njemački lovački potjerni odjeli u području Podhum — Bulići — Karići — Lupnica (1—5 km i. i s. i. Jajca) u manjim sukobima s part. nanijeli su im gubitke od: 23 poginula, 1 ranjenog i 6 zarobljenih partizana.³

Brčko — Bijeljina:

29. III neprijatelj je izvršio jak protunapadaj (800—1.000) na naša uporišta na visu 3 km j. i.

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Muzeju narodnog oslobođenja u Zagrebu, a mikrofilm u Arhivu Vojnoistorijskog Instituta, reg. br. MNO — Zgb 4/319—321.

- U izvještaju Štaba Četvrte NOU divizije od 10. aprila 1944. Štabu Petog korpusa NOVJ o tome se kaže:

»26. III 1944... Topovsko odjeljenje XI brigade bilo je na položaju i sa brdskim topom tuklo je aerodrom u Prijedoru. Tom prilikom ubijen je 1 pilot i ranjeno 6 neprijateljskih vojnika, oštećen avion*.
(Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 16—2, k. 768 A).

³ Vidi dok. br. 141.

Mitrovići (24 km z. j. z. Bijeljine) iz smjera sjevera i juga.⁴ Jedna hrvatska SS sat. u blizkoj borbi odbila je više puta ponovljene neprijateljske juriše i u progonu neprijatelja u smjeru iztoka i juga naniela partizanima teške gubitke 124 mrtvih (nađeno), a ocienjeno 245, 3 zarobljena i 1 prebegao.⁵ Plien: 1 strojopuška i 18 pušaka.

Naše snage⁶ ušle su 24. III u D. Trnavu i Ugljevik (11 i 19. km z. Janje). . . . Oko 2.000 part. navodno utvrđuje postave u Rastošnici — Sniježnici i Krstaču (16, 17 i 19 km i. G. Tuzle).

Zvornik: Naše postrojbe potpomognute njemač. topničkom vatrom iz Srbije potisnule su 25. III part. iz Drinjače⁷ i ušle u s. Paljević (3 km j. Drinjače), gdje su part. nanijele osjetljive gubitke.

Sarajevo: 27. III u 0100 sati odbijen je noćni napadaj na uporište Kijevo (11 km j. Sarajeva) i na postave 9 km j. i. Sarajeva.⁸ Neprijatelj je odbačen prema Jablanici (13 km j. Sarajeva).

Livno: Jača nepr. skupina zapadno od Livanjskog Polja uzmiče u s. z. smjeru.⁹ Glavne snage part. nalaze se u području 16 km z. Livna. Most južno od Livna razoren je.

Stolac: 29. III. odbačen je neprijatelj 6 km i. Stolca u smjeru juga uz gubitke od 29 poginulih partizana.

Djelat, vlast, zrakopl.:

Vršilo je bojne zadaće i prienos tvoriva.

⁴ i ⁵ Prema izvještaju Štaba Druge vojvodanske brigade od 1. aprila 1944. Štabu Šesnaeste NOU divizije, napad je izvršen 27/28. marta i u borbi prsa u prsa ta je brigada potisla neprijatelja ka s. Tutnjevcu. Tom prilikom ona je imala 21 poginulog i 32 ranjena borca. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 9—3. k. 951).

* Odnosi se na dijelove Trinaeste SS legionarske divizije »Handžar«.

⁷ U izvještaju Štaba Sedamnaeste NOU divizije od 1. aprila 1944. Štabu Trećeg korpusa NOVJ kaže se da su se u s. Drinjači nalazili dijelovi Petnaeste majevičke brigade i da su poslije žestoke borbe odbili neprijateljski napad na to mjesto. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 7—3, k. 982).

⁸ Vidi dok. br. 167.

⁹ Odnosi se na Treću proletersku (ličku) brigadu, koja je bila u pokretu ka Drvaru. (Vidi dok. br. 150).

Osobitosti: U toku je podhvat njemač. i naših četa između Dinare i Mosora.¹⁰ 25. III njemač. postrojbe iz Srbije prešle su Drinu te su kod Paljevića (13 km j. j. i. Zvornika) napale partizane.

Događaji na prugama:

Na pruzi Sunja — Bos. Novi noću 29/30. III između ž. p. Sunje i Kostajnice otsečena je želj. pruga, i posječeni b. b. stubovi.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

**Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich**

¹⁰ Vidi tom V. knj. 25, dok. br. 126, 164 i 165.

I. DIO

I. OPERACIJE

A. — Kod 1. lovačkog; zdruga

1) 4. lovačka pukovnija:

- 1—4. III. Stožer pukovnije, 13., 14. i 15. sat i dieľovi 4. sati u Derventi, 1. sat na postavu Kukavice, 2. sat na postavu Kalenderovci, 3. sat na postavu G. Bišnja — Vrhovi — Kamen, stožer I. bojne u zaseoku Vrdoljaci, stožer II. bojne u Doboju, 5. sat sa pridotim dieľovima 8. sati u Usori, 6 sat sa pridotim dieľovima 8. sati u Krčevinama — Orašje, 7. sat sa pridotim dieľovima 8. sati na postavu Denkovača — Bare, III. bojna u Usori.
5. I 5. sat sa pridotim dieľovima 8. sati odlazi vlakom iz Doboja u Teslić.
6. I 5. sat vrši razvidanje iz Teslića ka Zečevom Brdu. Sukoba sa neprijateljem nije bilo.
7. I 2. sat povučena sa postava Kalenderovci u Derventu radi kupanja, razušivanja i odmora.
8. I Razvidanje u okolici Dervente, bez dodira sa neprijateljem.
- Ö. I 5. sat sa pridotim dieľovima 8. sati krenula je u razvidanje pravcem Teslić — Barići — Irice — Dolići. U selu Dolići dobiva se strojopuščana vatra. Po ulazku u prve kuće sela Dolići, neprijatelj je otvorio vatru iz strojnica i bacača. Nakon kraće borbe, a pošto je neprijatelj započeo sa obkoljavanjem sati, sat se pod borbom povukla u Teslić bez gubitaka.²
- Neprijateljski gubici: 6 poginulih.³

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 3/1—3, k. 60.

² i ⁴ Borba je vodena s jedinica Trinaeste proleterske brigade »Rade Končar«. Brigada u toj borbi nije imala gubitaka. (Vidi o tome dok. br. 87).

11. III. 2. sat upućena iz Dervente na postave Kalendarovci.
5. sat ojačana dijelovima 8. sati kreće u razvidanje pravcem Teslić — Lug — Barići — Dolići — Teslić Gusti — Đulići — Teslić. Po dolasku u selo Dolići sat dobiva jaku vatru iz strojnica, strojopušaka i bacača iz samog sela i okolnih visova.⁴ Nakon pribavljenih podataka o neprijatelju, sat se bez gubitaka vratila u Teslić.
Neprijateljski gubitci: 2 poginula.
12. III. Razvidanja u okolini Dervente bez dodira sa neprijateljem.
13. III. Okvir III. bojne stigao iz Usore u Derventu, gdje je predao pukovniji preostalo ljudstvo, tvorivo i stoku.
14. III. Okvir III. bojne upućen iz Dervente u Zemun u sastav I. lovačke doknadne bojne.
15. III. Razvidanje u okolini Dervente, bez dodira sa neprijateljem.
16. III. Okvir III. bojne stigao u Zemun u sastav I. lovačke doknadne bojne.
17. III. 5. sat sa pridodatim dijelovima 8. sati kreće u razvidanje pravcem: Brdaci — Grebljica sa zadatkom da osigura lievo krilo dijelovima, koji iz Teslića vrše podhvat u južnom smjeru. Nakon dostignuća točke 211 sat je obasuta jakom vatrom sa točke 299 Grebljica.⁵ Nakon izvršenog zadatka sat se bez gubitaka vratila u Teslić.
Neprijateljski gubitci: 1 poginuo.
18. III. 1. sat odlazi sa postava s. Kukavice u Derventu radi kupanja i razušivanja, a 1 vod ove sati upućen u zaseok Vrdoljaci kod stožera I. bojne.
- 19—20. III. Razvidanje u okolini Dervente bez dodira sa neprijateljem.
- 21—22. III. 5. sat iz Teslića u Jelah, gdje oba dana vrši razvidanje bliže okoline bez dodira sa neprijateljem.

23. III. 5. sat ojačana dielovima 8. sati polazi vlakom iz Jelaha u Karanovac sa zadaćom osiguranja mostova i želj. pruge kod Karanovca. U toku dana vrši razvidanje u pravcu Gračanice i Srpske Varoši bez dodira sa neprijateljem.

24—25. III. Razvidanje u okolini Dervente bez dodira sa neprijateljem.

26. III. 5 sat sa pridotim dielovima 8. sati vraća se iz Karanovca vlakom u Usoru.

27—31. III. Razvidanje u okolini Dervente bez dodira sa neprijateljem.

2) 6. lovačka pukovnija:

Stožer 6. lovačke pukovnije, 13., 14. i 15. sat, te II. bojna nalaze se na postavima u Tesliću. Dio postava u Tesliću drže dielovi Domdo bojne Teslić.

5. sat 4. lovačke pukovnije upućena je 21. III. 1944. iz Teslića u Jelah.

II. jurbo⁶ nalazi se kao pričuva u Tesliću.

U Tesliću se nalazi 1. vod haubica 1. bitnice V. topničkog sklopa.⁷

I. bojna 6. lovačke pukovnije nalazi se na prenaoružanju u Brodu osim 1. sati, koja se nalazi u Derventi. Jedinice I. bojne daju u Brodu noćna osiguranja i pored prenaoružavanja vrše i obuku.

III. bojna od 1. do 28. III. 1944. nalazi se kao okvirna u Vinkovcima, koga dana je poslala prekobrojno ljudstvo i častnike u II. bojnu u Teslić. Od 28. III. 1944. nalazi se okvir III. bojne u Zemunu.

17. III. U toku dana izvršen je podhvat protiv komunista, koji su se nalazili na prostoru: Dubrave — Kamenica — Crna Rijeka — Kondžilo — Komušina — Gomjenica — Vlajići — Dolići — Vujanovići — Markočevići u cilju protjerivanja komunista sa crte: Grebljica — Gomjenica — Vlajići — Dolići — Vujanovići — Markočevići. U podhvat u učestvovalo 5 skupina.

1. skupina Teslićska četnička brigada sa postava svojih pravcem: Bare — Balmažani — Mar-

⁶ jurišna bojna

⁷ To jest: Prve baterije Petog artiljerijskog divizionu.

kočevići — Jasenice — Ljutoš — Alilova Glava sa zadatkom protjerivanja partizana na pravcu nastupanja, šticeanja desnog boka Teslićske posade i djelovanja u lievi bok i leđa partizana. Četnička brigada u toku pokreta imala je borbu sa komunistima oko Pribinića.

2. skupina sastavljena od II. bojne zauzela je pod borbom selo Dulići i neke dielove sela Teslić Gusti. Dalji pokret nije im bio moguć, zbog jake vatre partizana iz utvrđenih postava.⁸ Zbog nemogućnosti daljeg pokreta bojna se je po zapovjedi i sa prihvatom povukla. U toku borbe poginuo je jedan razvodnik, ranjeni 1 narednik i 4 domobrana.

Prema neprovjerenim podacima imali su partizani na tom odsjeku 3 mrtva i 22 ranjena.

3. skupina sastavljena iz II. jurišne bojne pravcem pokreta putem za Pribinić do puteljka za selo Irice — Dolići sa zadatkom zauzimanja crte Dolići — točka 331. Ova skupina dobila je u svom nastupanju preciznu vatru iz strojnica i strojopušaka sa točke 331.® Uslijed jake neprijateljske vatre pokret je bio osujećen, te se i ova skupina pod prihvatom povukla.

4. skuoina sastavljena iz kombinirane sati Teslićske Domdo bojne pravcem kretanja: Teslić — Barići — Zečevo Brdo — Gomjenica — Vlajići sa zadatkom zauzimanja crte Gomjenica — Vlajići. Skupina u svom pokretu došla je pod borbom pod toč. 331. na razkrižju puteva kod sela Dolići, gdje je usled jakog neprijateljskog odpora dalji pokret bio onemogućen, te se po zapovjedi uz prihvrat povukla u Teslić.

5. skupina sastavljena iz 5. sati II/4. 1. p. pravcem kretanja Brdaci — Grebljica. U toku pokreta skupina je naišla na jaku vatru sa točke 299, ali je uz pomoć teškog naoružanja oklopnog vlaka prisilila partizane na povlačenje.

U toku celog mjeseca sa podređenim postrojbama vršena su manja razviđanja u okolini Teslića bez dodira sa komunistima.

B. — Kod 3. lovačkog zdruga.

1. III.

Sa jednom bojnom vršen je podhvrat pravcem Tuzla — Simin Han — G. Tuzla — Lopare u svrhu uništenja manjih partizanskih grupa, koje

su krstarile na ovom području. Do borbe nije došlo, jer su partizani ranije odstupili. Uхваćena su 3 partizana sa oružjem u Loparama.

Vlastitih gubitaka nije bilo.

Protivnički gubitci: 3 zarobljena.

Plien: 3 puške.

2—3. III.

Vršena su razviđanja sa postava obrane Tuzle sa jačim obhodnjama u svim smjerovima do na daljinu do 10 km. u cilju prikupljanja podataka o kretanju partizana i njihovim namjerama.

Na neprijatelja se nije naišlo, ali su prikupljeni podaci o kretanju neprijatelja i prebacivanju u selima udaljenim od Tuzle od 15. do 35 km.

Usavršavali su se i čistili bunker i rovovi na postavama kao i u gradu i postavljala bodljikava žica.

4. III.

Vršen je podhvat sa dvije bojne 5. lovačke pukovnije pravcem: Puračić — Lukavac — Bučje — Tinja — Brezik (16 s. z. Tuzla) u svrhu uništenja partizanskih dielova, koji su se na ovom području nalazili.

Kod s. Brezik naišlo se na neprijatelja jačine 40 pušaka sa 2 strojopuške, koji je otvorio vatru na naše dielove. Brezik je bio obkoljen, ali su partizani uspjeli pravovremeno izvući se. U daljem toku podhvata nije došlo do sukoba sa neprijateljem.

Vlastitih gubitaka nije bilo.

Protivnički gubitci: 3 poginula, 8 zarobljeno, plien 3 konja, jedna kola sa zobi i 8 pušaka.

5—17. III.

Vršena su svakodnevna razviđanja sa postava obrane Tuzle sa jačim obhodnjama u svim smjerovima do na daljinu do 10 km u cilju prikupljanja podataka o kretanju partizana i njihovim namjerama.

Na neprijatelja se nije naišlo. Prikupljeni su podaci o kretanju neprijatelja na području oko Tuzle od 12—30 km.

11. III. prikupljena su 3 vojna neposlušnika.

Svakodnevno su se usavršavali postavi obrane grada.

18. III. Vršen je podhvat sa jednom bojnomo prema s. Podorašje i Lisovići (14 s. z. Tuzla), jer su primljeni podatci da se partizani nalaze u tim selima. Do borbe nije došlo, jer je neprijatelj pred nastupajućom bojnomo pravovremeno izmakao. Vršena su razvidanja sa postava obrane Tuzle u svim smjerovima. Na neprijatelja se nije naišlo.
21. III. Vršen je podhvat sa jednom bojnomo pravcem Tuzla — Simin Han — G. Tuzla — Lopare, u svrhu uništenja partizanskih dielova u području Lopara. Bojna je bila napadnuta kod s. Radojevići (14 s. i. Tuzla) od slabijih partizanskih dielova.¹⁰ Napad je odbijen i bojna je izišla u Lopare (17 s. i Tuzla). U Loparama nije došlo do borbe, jer se neprijatelj pravovremeno izvukao. Vlastitih gubitaka nije bilo, protivnički nepoznati.
- 22—27. III. Vršena su svakodnevna razvidanja sa postava obrane Tuzle sa jaćim obhodnjama u svim pravcima do na daljinu do 10 km u cilju prikupljanja podataka o kretanju i namjerama neprijatelja. Na neprijatelja se nije naišlo niti je došlo gdje do borbe. Toga dana predalo se 6 partizana bez oružja.
28. III. Vršen je podhvat sa jednom bojnomo smjerom: Tuzla — Dokanj — Velike Njive (t. 760) — greben Majevice pl. — s. Drijenća u svrhu uništenja partizanskih dielova, koji su se nalazili na tom području. U s. Drijenća jake partizanske snage dale su žestok odpor, te je utvrđeno, da je prostorija Drijenća — Navioci — Humci — Sitari (17 s. Tuzla) jako posjednuta od partizanskih snaga,¹¹ te se je bojna pod borbom vratila nazad. Vlastiti gubitci: 3 domobrana poginula, 1 nestao i 1 ranjen. Protivnički gubitci: 12 partizana prebrojano poginulih.
- 29—31. III. Vršena su razvidanja sa postava obrane Tuzle u svim smjerovima do na daljinu do 10 km. Na neprijatelja se nije naišlo. Prikupljeni su po-

¹⁰ Vidi dok. br. 166.

¹¹ Vidi dok. br. 159.

datci o kretanju neprijatelja izvan pojasa 10 km od Tuzle.

Vršena su svakodnevno usavršavanja postava obrane Tuzle.

C. — Kod sriemskog zdruga.

Tokom mjeseca ožujka, vršile su jedinice toga zdruga osiguranja mjesta, željezničkih i putevnih prometnih veza, zaštitu veleobrtnih poduzeća, izviđanje i akcije protiv odmetnika.

Zbog slabog brojčanog stanja mogu se akcije vršiti samo uz sudjelovanje njemačke ili koje druge vojne jedinice.

17. III. 6., 7. i 9 sat II. bojne imale su zadatak da spriječé uzmak odmetnika preko s. Podgrade i mostobrana Bosut, dok su njemačke trupe nadirale iz s. Vrbanja prema Lipovcima.

Tom prilikom došlo je do sukoba sa neprijateljem, kod kojega nije bilo gubitaka u ljudstvu i oružju, dok su njemačke trupe imale 8 mrtvih i 16 ranjenih. Partizani su imali oko 400 mrtvih i mnogo ranjenih.¹²

Udarni vod 10. stožerne sati II. bojne toga zdruga, imao je zadatak da osigura prugu Mikanovci do rieke Breznice, te izviđanje u obližnjim selima. Tom prilikom došlo je do borbe u s. Vrbica, kao i pri obilasku pruge.

Gubitaka vlastitih nije bilo, dok je neprijatelj imao nekoliko ranjenih. Plien: 1 puška, 3 njem. haljinca, 1 dom. hlaće, 1 kratki kaput želj. bojne, 2 pripasna remena, 2 nabojnjače, 1 tabor-ska kapa, 1 slupani dalekozor, 2 vojnička pokri-vača, 2 talijanske bombe, i 70 naboja 7, 9 mm.

21. III. Oko 19.30 sati napadnuta je po partizanima posada toga zdruga u s. Lačarku (kod Mitrovice). Borba je trajala do 20.30 sati. Napad je odbijen. Gubitaka nije bilo.

28. III. Upućena je u 8 sati preselica 12. sati III. bojne iz Krušedola u Bešku (preko Maradika), zbog osiguranja dovoza obskrbe. Preselica je bila u ja-

¹² Vjerovatno se odnosi na dijelove Šeste vojvodanske brigade i Drugog sremskog NOP odreda, koji su tada bili u Sremu. Oni tada nisu imali takve gubitke, već je svakako riječ o pokolju nevinog stanovništva u Sremu. (Opširnije o tome vidi tom I, knj. 8, dok. br. 63).

Kad je preselica bila blizu s. Maradik, otvorena je sa zapadne strane jaka vatra od strane partizana, te je poginuo zastavnik i 9 domobrana, dok su 2 teško ranjena.

Odmah je napadnutima poslana pomoć, koja je prekasno došla.

D. — Kod II. bojne brzog zdruga (II. kotur, bojna).

9. III.

3. sat ove bojne u nastupanju u pravcu šume Dolca radi osiguranja sječe šume, bila je napadnuta u s. Bukovlje od partizana. Odmetnici su otvorili jaku vatru iz strojnica, strojopušaka, strojosamokresa, bacača i karabina sa svih strana u Dolcima osim sa južne strane. 1. i 2. vod ove sati uzvratilo je vatru, dok su prikriveni partizani propustili 3. vod iz s. Bukovlje i otvorili vatru iza leđa sa namjerom obkoljavanja sati i presjecanja možebitnog dolaska pomoći.

Ovoj sati pritekla je u pomoć 2. sat ove bojne, koja je odlučnim nadiranjem i sa jakim borbenim duhom kod vojnika prisilila neprijatelja da se je u neredu povukao u pravcu s. Šušnjevi.¹³

Vlastiti gubitci: 1 domobran poginuo.

Protivnički gubitci: izbrojano 9 mrtvih partizana. Gubitci su vjerojatno veći, jer su nađeni veliki tragovi krvi u šumi Dolca, 1 zarobljen. Plien: 1 strojopuška zb. 0.37 7,9 mm, jedno postolje od strojnice Maksim te 6 pušaka.

29. III.

Oko 1300 sati partizani tjerani od njemačkih postrojbi iz Podvinja i Rastušja naletili su i napali dielove 3. sati ove bojne, koji su osiguravali selo Bukovlje i put koji vodi prema šumi Dolca. Napad je trajao oko pola sata kada su se partizani povukli u sjevernom pravcu.

II. IZKUSTVA.

U toku ovog mjeseca nije bilo većih akcija, pa prema tome nisu ni stečena naročita iskustva.

¹³ Tu akciju su izvršili dijelovi Osječke NO brigade. (Opširnije o tome vidi tom V, knj. 25, dok. br. 21 i 34).

III. NEDOSTACI I POGRIEŠKE.

Još uvijek se oskudjeva sa opremom, a naročito sa obućom i to kod onih jedinica, koje nisu bile na prenaoružanju.

Postrojbe zdruga u glavnom su povezane sa uporištima i postavima, na kojima se sada nalaze, te se usljed toga mogu vršiti samo manja i kraća razviđanja u neposrednoj okolini samih posada. Potrebno bi bilo da zdrugovi imaju jednu jaču pričuvu, koju bi mogli svakog momenta i brzo uputiti na ugrožena mjesta.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

ZAST. ZAPOVIJEDNIKA
Pomoćnik
general Majetić¹⁴
Majetić

BR. 189

OPŠTA BOJNA RELACIJA ŠESTE PJEŠADIJSKE (DOMOBRANSKE) DIVIZIJE ZA MART 1944. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOVJ U HERCEGOVINI, U JUŽNOJ DALMACIJI I OKO GRAHOVA¹

**OBCA BOJNA RELACIJA
ZAPOVJEDNIČTVA 6. PJEŠAČKE DIVIZIJE**

Za mjesec ožujak 1944. g.

Broj 1

Raspored podređenih djelova zapovjedništva 6. pješačke divizije, bio je početkom mjeseca ožujka 1944. g. sljedeći:

1. — Mostar:

Zapovjednik posade: Zapovjednik popunidbenog zapovjedništva Mostar pukovnik Rudolf Ukmar.

— Mostarska pomoćna sat,

" Bogdan

¹ Original, pisan na mašini, latinicom, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 3'2—18, k. 57.

2. — Trebinje:

Zapovjednik posade: Zapovjednik 14. pješačke pukovnije
pukovnik Juraj Čordašić.

- 14. pješačka pukovnija i to:
- Stožer pukovnije,
- 15. stožerna sat
- III. bojna-stožer sa
9., 10., 11. i 12. sati.

3. — Dubrovnik:

Zapovjednik posade: Zapovjednik 6. pješačke divizije pu-
kovnik Ivan Sarnbek.

- Stožer 6. pješačke divizije,
- Ratni sud 6. pješačke divizije.
- Mostarska posadna sat,
- Mjesno zapovjedništvo Dubrovnik i
- Dubrovačka posadna sat.

4. — Gacko:

Zapovjednik Domdo bojne Gacko satnik Fazlagić Safet.
Domdo bojna Gacko sa 1., 2., 3., 4., 5., 6. i 7. sati.
Tok važnijih događaja bio je u glavnom sljedeći:

1. III. 1944.

Odbijen je napad partizana nakon duže borbe, na uporište
Jasenica - Lug.¹

2. III. 1944.

Partizani su, po zauzeću Grab — Zubci trenutno zastali
u svome nadiranju.³ Vjerojatno vrše prikupljanja i pripreme
za dalje nadiranje, bilo prema Konavljju ili prema Trebinju.

Četnici-njemački suborci, pošto su razbijeni kod Grab —
Zubaca, povukli su se djelom preko Konavolja u Crnu Goru,
dielom su zarobljeni a jedan dio povukao se je u uži obranbeni
pojas Trebinja. Sa četnicima borcima bježe i mnoge četničke
izbjeglice sa pokretnim imetkom (stokom), i time su Zubci pod-
puno u rukama partizana.

Četnici tvrde, da njihovi djelovi još drže položaj: Rikalo
(915) — Treskavac (952) — Cerovi Do (sve na Zubcima), me-

² i ⁵ Tu akciju je izveo Južnohercegovački NOP odred. (Bliže o
tome vidi dok. br. 30).

¹ Vidi dok. br. 30.

OBRAZ BOJNA RELACIJA
ZAPOVEDNIŠTVA 6. PJEŠAČKE DIVIZIJE
za mjesec OSUJAK 1944.g.

Broj 1

Raspored podređenih djelova zapovjedništva 6. pješačke divizije, bio je početkom mjeseca osujak 1944.g. sljedeći:

- 1.- **M O S T A R:**
Zapovjednik posade: Zapovjednik popunilačnog zapovjedništva Mostar pukovnik Rudolf Ukmir.
- Mostarska pomoćna sat,
- Mostarski povozni vod 1.
- 3. sat III. samovone bojne.
- 2.- **T R E B I N J E:**
Zapovjednik posade: Zapovjednik 14. pješačke pukovnije pukovnik Juraž Čordašić.
- 14. pješačka pukovnija i to:
- Stožer pukovnije,
- 15. stožerna sat.
- III. bojna-stožer sa
9., 10. 11. i 12. sati.
- 3.- **D U B R O V N I K:**
Zapovjednik posade: Zapovjednik 6. pješačke divizije pukovnik Ivo Šarnbek.
- Stožer 6. pješačke divizije,
- Ratni sud 6. pješačke divizije,
- Mostarska posadna sat.
- Mjestno zapovjedništvo Dubrovnik 1
- Dubrovačka posadna sat.
- 4.- **Š A Č K O:**
Zapovjednik Domo bojna Gačke satnik Faalagid Safet.
Domo bojna Gačke sa 1., 2., 3., 4., 5., 6. i 7. sati.

Tek važnijih događaja bio je u glavnom sljedeći:

1. III. 1944.

Obižen je napad partizana nakon duže borbe, na uporište Jasinog Lug.

2. III. 1944.

Partizani su, po saueću Grab-Zubaca trenutno sastali u svome nadiranju. Vjerojatno vrše prikupljanja i pripreme za dalje nadiranje, bile prema Konavljima ili prema Trebinju.

Četnici-njemački suborci, pošte su razbijeni kod Grab-Zubaca, povukli su se djelom preko Konavlija u Ornu Geru djelom su zarobljeni a jedan dio povukao se je u uki obranbeni pojas Trebinja. Sa četnicima baričma bježe i mnoge četničke isbjeglice sa pokretnim imetkom /stokom/, i time su Zubci podupno u rukama partizana.

Četnici tvrde, da njihovi djelevi još drže položaj: Rikale/915/- Treskavac/962/-Gerovi Do/sve na Zubcima/, međjutim, upućena naša ophećna ustanovila je, da na Rikalu nema četnika i da okolne visove drže partizani.

Bileća je također obkoljena od strane partizana /oko četiri bataljona/

Četnici su u dva mahs pokušali probiti prema Bileći, ali su ih partizani oba puta odbili kod s-Moaka.

Postave za obranu Konavlija preuseli su Nisanci. Bilo bi potrebno organizirati miliciju u južnom Konavljima radi podrške Nisancima, koji su po sakazivanju četnika ostali sami u tom kraju.

Te odlasku postrežbi 14. p. p. u sastav 2. gorakog sdruga, morao je zapovjednik 14. p. p. na brzu ruku prikupiti jedan vod domobrana u Trebinju od raznih sastatija, pisara ordonanasa i t. d. i uputiti ih na osiguranje mosta preko Trebišnjice sjeverno od Poljica. Ovaj vod bio je danas u 6 sati od partizana napadnut i raspršen.

Gubitci pri ovom napadu bili su 3 ranjena i 9 zarobljenih. U 1530 sati 4 neprijateljska srakoplova-lovca bacili su na Dubrovnik II 10 bombi manjeg kalibra, od kojih su 4 bez štete pale u dverište posebničkih kuća a 6 u more.

Nakon ovoga pomenuti su srakoplovi u vrlo niskom lietu isnad Dubrovnika preletjeli i otišli u južnom pravcu.

dućim, upućena naša ophodnja ustanovila je, da na Rikalu nema četnika i da okolne visove drže partizani.

Bileća je također obkoljena od strane partizana⁴ (oko četiri bataljona).

Četnici su u dva maha pokušali probiti prema Bileći, ali su ih partizani oba puta odbili kod s. Mosko.

Postave za obranu Konavlja preuzeli su Niemci. Bilo bi potrebno organizirati miliciju u južnom Konavljju radi podrške Niemaca, koji su po zakazivanju četnika ostali sami u tom kraju.

Po odlasku postrojbi 14. p. p. u sastav 2. gorskog zdruga, morao je zapovjednik 14. p. p. na brzu ruku prikupiti jedan vod domobrana u Trebinju od raznih zanatlija, pisara ordonanca i t. d. i uputiti ih na osiguranje mosta preko Trebišnice sjeverno od Polica. Ovaj vod bio je danas u 6 sati od partizana napadnut i raspršen.

Gubitci pri ovome napadu bili su: 3 ranjena i 9 zarobljenih.

U 1530 sati 4 neprijateljska zrakoplova-lovca bacili su na Dubrovnik II 10 bombi manjeg kalibra, od kojih su 4 bez štete pale u dvorište posebničkih kuća a 6 u more.

Nakon ovoga pomenuti su zrakoplovi u vrlo niskom lietu iznad Dubrovnika preletjeli i otišli u južnom pravcu.

3. III. 1944.

Taktičko stanje naših četa na osiguranju željezničke pruge Trebinje — Zavala i Hum — Dubrovnik vrlo je nepovoljno, iz razloga, što je rejon osiguranja prevelik a čete za osiguranje (samo III. bojna 14. p. p.) preslabe.

U 0700 sati naišao je vojni vlak iz Dubrovnika na rastavljenu prugu kod Diklića, uslied čega se je prevrnula lokomotiva i službena kola. Partizani su odmah pripucali, ali su odbijeni.⁵ Promet obustavljen za 24 sata.

Od 10 do 11 sati 6 neprijateljskih zrakoplova-lovaca neprestano je mitraljiralo kod Huma naš oklopni vlak i putnički vlak iz Dubrovnika.

Uništene su obe lokomotive, jedan vagon je izgorio a ostali su vagoni oštećeni.

Teže je ranjen 1 njemački vojnik.

4. III. 1944.

Partizani su u toku današnjeg dana, a pošto su se u području Grab — Zubci snabdjeli sa hranom, što je, izgleda

glavna svrha njihovog podhvata bila, povukli prema Klobuku i Vilusama, ostavljajući samo slabije zaštitnike u Grab — Zubci, koje su Niemci i četnici istog dana bez borbe povratili. Također je od Niemaca i četnika istoga dana povraćena i pastva.

Oko Bileća vođene su u toku današnjeg dana borbe,⁰ no četnici još nisu uspjeli da oslobode put Trebinje — Bileća.

U cilju da se pojača sigurnost na željezničkoj pruzi Trebinje — Zavala i Hum — Dubrovnik izvršeno je pregrupiranje naših postrojbi po sljedećem:

11. sat 14. p. p., koja je do sada osiguravala prugu Dubrovnik — Hum (izključno), preuzela je uporište Diklići, a njenu dosadanju ulogu preuzela je Južno-dalmatinska milicija.

9. sat 14. p. p., koja je do sada bila u Zavali preuzela je uporište Poljice, s tim da osigurava i most preko Trebišnice sjeverno od Poljica.

Uporište Zavala preuzeti će fašisti.

Ovo je izvršeno po nalogu Niemaca.

Situacija na otocima: Prošlih dana ugušena je od strane Niemaca pobuna partizana na otoku Mljetu, kojom prilikom poginuo među ostalima i jedan partizanski vođa. Na otocima Hvaru i Braču traju još borbe između Niemaca i partizana.⁷

Njemački patrolni čamci ometaju rad i promet partizana između pojedinih otoka, tako je prije neki dan ulovljen partizanski brzi čamac u kojem se nalazio partizanski vođa na Pelješcu Morgjin⁸ sa 13 drugova. Pri pokušaju bjega Morgjin je ustrijeljen.

Noćas je odbijen napad odmetnika na Vrelo Oko (5 i. Trebinje).

5. III. 1944.

Pored X., XI. i XII. partizanske brigade, raspoređene su, prema četničkom izvješću još i II. dalmatinska proleterska brigada,¹ IV. brigada, V. ili djelovi te brigade, VI. brigada i VII. brigada ili njeni djelovi na području Viluse — Grahovo.

⁰ Vidi dok. br. 33.

⁷ i ²⁴ Tadašnja dejstva naših snaga protiv neprijatelja na Jadranskom moru (na otocima i obali) detaljno su obrađena u tomu VIII, knj. 2.

⁸ Narodni heroj Ivan Mordin Crni. Poginuo 10. februara 1944. blizu sela Kobaša, kod Stona, kao član Oblasnog komiteta KPH za Dalmaciju.

⁹ Ta brigada tada nije bila proleterska. U operacijskom dnevniku te brigade o tome je 26. jula 1944. napisano sljedeće:

»Ovoga dana dobili smo važno saopštenje od Štaba Primorske operativne grupe da je Vrhovni komandant N. O. V. i P. O. J. maršal Tito — podario naziv našoj brigadi: II Proleterska dalmatinska narodno-oslobodilačka udarna brigada i odlikovana Ordenom narodnog

6. III. 1944.

Jutros rano naišao je vlak sa njemačkom vojnom preselicom na minu kod s. Grmljani (5 i. Zavala), a zatim su partizani odmah sa svih strana otvorili vatru na preselicu, kojom je prilikom 5 njemačkih vojnika poginulo a oko 40 ranjeno.¹⁰

Odmah je iz pravca Zavale upućen jedan odjel fašista i ustaša u pomoć, te je uspelo napad partizana odbiti.

Od pravca Poljica upućen je oklopni vlak u pomoć, ali zbog jakog otpora partizana, koji su gađali probojnim zrnima, oklopni vlak nije mogao stići do mjesta napada, već se je morao povući.

Oko 17 sati 2 neprijateljska zrakoplova-lovca mitraljirali su željezničku postaju u Gružu i tom prilikom podpuno uništili 1 lokomotivu a drugu lakše oštetili.

7. III. 1944.

Partizani su sa svojom II. dalmatinskom brigadom ponovo iz Vilusa prešli u napad i danas rano u jutro zauzeli D. Lastvu i Orahovac.¹¹

Četnici su u Lastvi dali vrlo slab otpor i povukli se u Trebinje.

U svom nadiranju od Orahovca na jug i zapad, II. dalmatinska partizanska brigada zauzela je s. Konjsko (5 j. Orahovac) i s. Željeva (5 z. Orahovac).

Četnici su dali vrlo slab otpor.

8. III. 1944.

Pošto su četnici kod Orahovca dali vrlo slab otpor, to je danas iz Trebinja u Zubce upućeno nešto četnika kao pojačanje.

Njemačko topništvo tuklo je noćas iz Trebinja s. Zeljeva.

9. III. 1944.

Partizanske brigade XXIX. divizije (X., XI. i XII.) povukle su se na područje sjeverno i sjeveroistočno od Bileće i time je put za Bileću oslobođen.

Pruga kod s. Grmljani popravljena je, te je promet Dubrovnik — Mostar uspostavljen.

oslobođenja za njezina junačka djela i podvige u borbi sa Italijanima. Njemcima, četnicima, ustašama i svim domaćim izdajcima«. (Tom III, knj. 8, dok. br. 353).

¹⁰ Opširnije o tome vidi dok. br. 30, napomenu br. 11.

¹¹ Opširnije o rasporedu i dejstvu te brigade vidi dok. br. 53 i 84 u ovoj knjizi i tom III, knj. 7, dok. br. 100 i 324.

Četnici ojačani jednim njemačkim vodom 369. pukovnije,¹² povratili su s. Konjsko i s. Željeva.¹³ Partizani su se iz ovih sela povukli prema Orahovcu.

Po zauzeću pomenutih sela četnici vrše pripreme za dalje nadiranje u cilju povraćanja Lastve i Orahovca.

U Orahovcu se sada nalazi XII. partizanska brigada, koja je jačine oko 400 boraca.

10. III. 1944.

Partizani su protunapadajem odbili četnički napad, koji su podpomagali jedan odjel Niemaca 369. pukovnije i njemačko topništvo iz Trebinja, na Orahovac odbacivši četnike na jug. Četnici se nisu mogli zadržati ni u selima Konjsko i Bogojević Selo (2 j. Konjsko), tako da su i ova sela partizani zauzeli.¹⁴

Prije podne prošla je jedna velika partizanska kolona (djelovi su prolazili puna dva sata) preko Vilusa, Velimlja (11 s. i. Viluse) i dalje na Crni Kuk (10 s. Viluse). Ova je kolona pošla iz Crne Gore predvođena po profesoru Komneniću¹⁵-političkom komesaru te jedinice.

11. III. 1944.

Na desnoj obali Trebišnice sjeverno od pruge Hum — Hrasno nalazi se samostalni partizanski bataljoni, koji nosi naziv »Popovo Polje«. ¹⁶ Jačina ovog bataljona iznosi oko 400 boraca.

Postrojbe ovog bataljona skoro se svakodnevno prebacuju na lijevu obalu Trebišnice i napadaju naša uporišta na pruzi Hum — Zavala, postavljaju mine i napadaju vlakove na tom djelu pruge.

Prebacivanje preko Trebišnice vrše čamcima, koje drže skrivene na desnoj obali Trebišnice.

Poslednjih dana zapovjednik ovog bataljona otišao je u neku »Oficirsku školu« u s. Hrasno.

¹¹ Trista šezdeset deveti puk 369. legionarske divizije (»Vražje«). (Bliže o njoj vidi dok. br. 7, objašnjenje br. 12 i 17).

¹³ Vidi dok. br. 52.

¹⁴ Vidi dok. br. 58.

¹⁵ U to vrijeme su na prostoru oko Grahova bile jedinice Primorske operativne grupe, a oko Vilusa i Orahovca je bila Dvanaesta hercegovačka NOU brigada. Komandant te brigade je tada bio Danilo Komnenović. (Vidi dok. br. 53 i 119 u ovoj knjizi i tom III, knj. 7, dok. br. 99, 101 i 324).

¹⁶ Na toj su prostoriji tada izvodili akcije bataljoni Južnohercegovačkog NOP odreda. (Opširnije o tome vidi dok. br. 30 i 82 u ovoj knjizi i dok. br. 27—10, k. 1144 I, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

13. III. 1944.

Partizani i dalje drže s. Orahovac, Konjsko i Bogojević Selo.

Četnici vrše razviđanje prema tim selima i ustanovili su, da partizani imaju u Konjskom 2 teška bacača i nekoliko strojnica od kojih su 4 njemačke.

U 11 sati 7 neprijateljskih zrakoplova-lovaca bombardirali su usidrene brodove u Rieci Dubrovačkoj. Stete i žrtava nije bilo.

14. III. 1944.

Četnici ojačani s jednom njemačkom sati poduzeli su napad protiv partizana i zauzeli Bogojević Selo i s. Konjsko. Partizani su u povlačenju prema Orahovcu.

Njemački SS-djelovi poduzeli su podhvat u cilju čišćenja desne obale Trebišnice od partizana. Sela: Zakovo (5 i. Poljice) Tulje (3 s. i. Poljice), Drijenjani (5 s. Poljice) i Veličani (8 s. z. Poljice) u kojima su partizani Niemcima davali otpor, djelomično su od strane Niemaca popaljena.¹⁷ Partizani su u povlačenju prema s. Hrasno.

15. III. 1944.

U 1445 sati 6 neprijateljskih zrakoplova-lovaca mitraljirali su Gruž i Lapad i tom prilikom lakše oštetili i njemački teretni samovoz, zgradu društva Dubrovačke plovidbe i na Lapadu zapalili jednu šumicu.

16. III. 1944.

Danas je primjećeno prikupljanje partizana u s. Drijenjani (5 s. Poljice) vjerojatno da im je namjera razoriti željezničku prugu Hum — Zavala. Zapovjedna je opreza.

17. III. 1944.

Napad četnika u zajednici sa hrvatskom 1/369. gr. rgt., koji je počeo danas u zoru preko s. Konjsko u pravcu Orahovca nije uspio, jer nije postigao cilj-zauzeće Orahovca.¹⁸ Niemci su se vratili u Trebinje, četnici su u Bogojević Selu i

Partizani su u Orahovcu, Zeljevi i Rudin Dolu na Zubcima, a obhodnje njihove spuštaju se čak do Konjskog pa i do Bogojević Sela, gdje su stalno u dodiru sa četnicima.

Partizani su tukli sa bacačima Arslanagić Most sa visa Rikala (6 i. Trebinje).

U Grahovu su Niemci i četnici (četnička brigada Janičić iz Crne Gore i ima ih u Grahovu i oko Grahova oko 1200 ljudi) ovi drže Bojanje Brdo (7 z. Grahovo) i Omutić (1 s. Bojanje Brdo) gdje su bili napadnuti od partizana i partizane odbili. Četnici su u ovim borbama imali 3 mrtva i nešto ranjenih.

Partizanska glavnina je u Vilusama i oko Velimlja, u Vilusama se nalazio prije 3 dana štab XII. partizanske brigade i štab operacija prema obali t. z. Obalnog korpusa.¹⁹ Između Vilusa i Velimlja nalazi se prostorija za prijem pomoći iz zraka, koji redovito svaku noć putem krilaša Englezi, obskrbljuju partizane.

S. i. od Grahova nalazi se II. dalmatinska i VI. partizanska brigada XXIII.²⁰ partizanske divizije i još drugi djelovi te divizije.

Na putu Viluse — Bileća na području Knez Dola (11 j. i. Bileća) nalazi se grupa Talijana. Jačina ove talijanske grupe je od 400 do 800 ljudi pod talijanskim zapovjedništvom sa pridodjeljenim im partizanima. Ovi su sa cjelom grupom danas otišli u Viluse sa rečenog područja.

X. partizanska brigada nalazi se na području Bileća (2 s. i. Bileća). Bogdašići (5 s. Bileća). Lađevići (11 s. Bileća), Kovači (10 s. i. Bileća), Vrbica (8 s. i. Bileća) i Crkvice (12 s. i. Bileća).

Kod s. Sobadine (7 z. Bileća) pojavila su se dva partizanska bataljona, čije su se ophodnje spustile na jug do s. Mirilovići (3 j. Sobadine) sa namjerom da izvrše opkoljavanje Bileća i prekidanje veze sa Trebinjem.

XI. partizanska brigada bila je ovih dana čak na prostoru južno od Gacka odakle je jučer otišla ka Dabarskom polju (20 i. Stolac) i dalje za Ljubinje, na kojem se području i sada nalazi. Namjera je ove brigade kako se govori da krene u primorje.²¹

" Riječ je o Štabu Primorske operativne grupe.

²⁰ Pogrešno. Te brigade su tada sačinjavale Primorsku operativnu grupu. Do formiranja ove grupe, februara 1944, Šesta crnogorska brigada je bila u sastavu Treće NOU divizije a Druga dalmatinska u sastavu Druge proleterske divizije (do 24. januara). (Bliže o tome vidi tom I. knj. 7, dok. br. 26, i tom III, knj. 7, dok. br. 47 i 49).

²¹ i ²² Bliže o rasporedu i dejstvu te brigade vidi dok. br. 101, 139, 140 i 161.

U Ljubomiru (8 s. Trebinje) nalazi se partizanski vođa Cečur sa oko 50 ljudi iz sastava t.z. Južnog odreda i krstari na cijelom prostoru sjeverno od Trebinja.

U s. Drijenjani (5 s. Poljice) noćio je prošle noći neki Marković iz bataljona »Popovo Polje« sa nešto partizana.

Oko 1500 sati srušio se je nad Ljubomirom 1 veliki četveromotorni krilaš. Izkočilo je 9 osoba sa padobranima navodno Amerikanci. 4 su pali u okolini s. Čvarići a ostalih 5 nešto sjeverozapadnije od ovog sela. Svakako da će dospjeti svi u ruke partizana, pošto to područje oni drže.

U 1500 sati bombardiralo je 11 neprijateljskih zrakoplova-lovaca Rieku Dubrovačku. 1 bomba pala je u blizini skladišta benzina »Schell«. Skladištu nije pričinjena nikakva šteta, već je samo razorena cesta, uslied čega je prekinut svaki saobraćaj između Dubrovnika i Rieke Dubrovačke. Druge štete nije bilo.

19. III. 1944.

U 1130 i u 1500 sati neprijateljski zrakoplovi-lovci mitraljirali su sam grad Dubrovnik. Na šetalištu i pred Kneževim dvorom bila su 2 mrtva i 7 ranjenih.

Neprijateljski zrakoplovi lovci mitraljirali su na željezničkoj postaji Hrasno teretni vlak i tom prilikom oštetili 2 lokomotive. U borbu su se upustila 2 njemačka lovca, koji su se zbog nadmoći neprijateljskih zrakoplova morali povući.

20. III. 1944.

Oko 0600 sati napadnute su od strane partizana naše ophodnje dvije kod s. Krnjevići (4 s.z. Huma). Sa Huma je upućen u pomoć oklopni vlak, te su se partizani povukli u sjevernom pravcu.

Naši gubitci: 1 domobran nestao, 1 teže i 2 lakše ranjena.

22. III. 1944.

Istočno od Grude na putu za Hercegnovi, ubijen je od nepoznatih osoba (vjerojatno četnika, koji su na kapi imali partizanske oznake) naš milicioner Domdo sati Dolnje južno Konavlje.

23. III. 1944.

Stanje partizana bez promjene, osim što se je XI. partizanska brigada pokrenula od Bileća i preselila se na Popovo Polje (duž željezničke pruge Poljice — Hutovo). Brigada se

prikupila u s. Drijenjani (5. s. Poljice) i okolnim mjestima,²² a sa brigadom se navodno nalazi i zapovjednik XXIX. divizije Vlado Šegrt. Brigadi se je priključio i Popovopoljski partizanski bataljon. Namjera im je napadati na željezničku prugu i izbiti na morsku obalu.

24. III. 1944.

Partizani su napali s. Rotimlja. Milicioneri, koji su to selo branili, povukli su se u Trijebanj, odakle su sa tamošnjim milicionerima, ojačani još i miliconerima iz s. Crnici, poduzeli protunapadaj i povratili s. Rotimlja. Partizani, koji su od naroda počeli oduzimati namirnice i odpočeli sa kuhanjem jela, pobjegli su, ostavivši sve što su od naroda opljačkali. Sa sobom su odveli 7 seljaka iz tog sela.

25. III. 1944.

U selima: Gorogaše (4 z. Poljice), Kijev Do (6 z. Poljice) i Šćenica (5 j.z. Poljice) nalazi se oko 300 partizana, koji su se navodno prebacili sa desne obale Trebišnice i ima se još prebaciti oko 400 partizana.

Zapovijedena je stroga pripravnost i zatraženo je, da se oklopni vlak iz Trebinja uputi na Hum.

Oko 1800 sati ubijen je od nepoznatih počinitelja hitcima iz samokresa načelnik grada Grude (Konavlje) Niko Vukić. Za nas ovo predstavlja gotovo nenadoknadiv gubitak, jer je isti bio najbolji i najsavjesniji Hrvat i narodni vođa u Konavlju. Pošto Gruda još nije priznata Hrvatskoj, istragu vode Niemci, koja još nije pokazala rezultate. Naoružanje južno Konavske milicije ubrzano se produžava.

26. III. 1944.

Grupa partizana, koja se je nalazila u selima Gorogaše, Kijev Do i Šćenica spustila se je danas prema jugu do s. Gromača (3 s. i. Trsteno), odakle se partizanske grupice spuštaju na drum Dubrovnik — Metković i pljačkaju prolaznike.²³ Pojavom ovih partizana postao je pomenuti put ugrožen.

27. III. 1944.

U toku protekle noći vođene su na Zubcima borbe između partizana i četnika, koji su bili ojačani i njemačkim postrojbama. Ishod borbe do sada još nije poznat.

²⁵ Očigledno klevetanje, jer je neprijatelj skoro svaku akciju partizanskih četa i odreda nazivao pljačkom.

*Situacija u dalmatinskom primorju.*²⁴ Odvođenje našeg pučanstva sa dalmatinskih otoka i poluotoka Pelješca se produžava.

Englezi su poslednjih tjedana postali vrlo aktivni, obrazovavši udarne grupe svojih vojnih dobrovoljaca i partizana. Te grupe u najviše slučajeva imaju zadaću, da izvršuju prepade na izložene naše i njemačke posade na otocima, pa i na samom kopnu. Ishodište svih tih udarnih grupa je otok Vis, ali imaju i flotna uporišta za manje pomorske jedinice, kao što su brzi čamci i t.sl. i na drugim mjestima. Trenutno su od njih zaposjednuti otoci Šolta, Pašman i Uljan. Prema prikupljenim podacima cjenim, da se na tim otocima nalazi oko 1500 Engleza.

4 brza engleska čamca stalno operiraju u vodama Rogoznice (nedaleko Trogira), ali se ne zna gdje im je uporište.

Na Hvaru su još u toku današnjeg dana vodene borbe između Engleza i partizana s jedne strane i Niemaca s druge strane.

Mljet i Lastovo su ničija zemlja, što naročito Lastovčani iskorišćuju za podpuno slobodno noćno ribanje sa velikim uspjehom.

Cesta Dubrovnik — Metković sve je jače ugrožena od partizana, koji nadiru sa istoka.

Svake noći njemačko obalno topništvo okreće topove prema istoku i tuče mjesta, gdje se partizani pojavu.

Četnici su protunapadajem povratili Grab, Tuli (6 s.z. Grab), Turmente (1 s.i. Tuli) i Rapti (4 s.z. Turmente), koja su sela paraizani bili zauzeli u toku noći 26/27. III.

Četnici su imali 1 ranjenog, a partizani 3 mrtva i 3 ranjena među kojima je mrtav i komandir čete neki Bjelica iz Crne Gore.²⁵

Grupa partizana, koja je bila u Gromači prebacila se je u toku današnjeg dana u sela: Slavogostići (6. j.z. Hum), Vlake (7 z. Hum), Grebci (9 z. Hum) i Slivnica (10 z. Hum), gdje mobiliziraju muškarce u svoje redove.

28. III. 1944.

Grupa partizana, otvorila je vatru kod s. Hrdjusi, na jednu kombiniranu njemačku sat i 120 četnika, koji su čistili teren od partizana.

Niemci su imali 2 mrtva i 6 ranjenih.

Partizani su se povukli u j.i. pravcu.

U 0730 sati neprijateljski zrakoplovi-lovci bombardirali su usidrene brodove u Rieci Dubrovačkoj. Jedan veći brod po-

²⁵ O našim gubicima vidi dok. br. 137.

29. III. 1944.

Zauzeli su četnici sa Zubaca, podpomognuti njemačkim topničtvom s. Orahovac i Lastvu, koja je sela držala XII. partizanska brigada.⁸⁶

Gubitci partizana navodno iznose: 28 mrtvih i oko 40 ranjenih.²⁷

Napad se produžava a partizani se povlače prema Vilusama.

U 1530 sati 11 neprijateljskih zrakoplova-lovaca bacilo je 11 bombi manjeg kalibra u Rieci Dubrovačkoj. Cilj im je bio skladište benzina »Schell«, no cilj nije pogoden, jer je nešto bombi palo u brdo a nešto u more.

30. III. 1944.

Grupa partizana napala je noćas milicionere Južno-dalmatinske milicije u s. Osojnik (7 s.Z. Dubrovnik) i zauzela polovicu sela. Glavar sela zatražio je osobno pomoć od zapovjednika Južno-dalmatinske milicije majora Ferra, ali mu ovaj nije dao.

Gubitci milicije iznose: 2 mrtva, 2 ranjena i 12 nestalih.

31. III. 1944.

Milicioneri Južno-dalmatinske milicije ojačani jednom njemačkom sati iz Dubrovnika poduzeli su napad u cilju povraćanja s. Osojnik, koji su partizani bili u toku prošle noći zauzeli, i protjerali partizane u pravcu s. Grebci (3. s. Osojnik).

Gubitci pri ovim borbama iznose: 2 građanske osobe poginule i 3 ranjene.

GLAVAR STOŽERA SATNIK
Streharsky
Streharsky

(M. P.)²⁸

i« j J7 p r e m a relaciji Štaba Dvanaeste hercegovačke brigade Štabu Dvadeset devete NOU divizije za mart 1944, napad na ta mjesta je odbijen. Tom prilikom je ta brigada imala 6 poginulih i 6 ranjenih boraca. (Arhiv Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 4—6, k. 1151—I).

⁸⁸ Okrugli pečat: Stožer 6. pješake divizije Mostar.

Dan

Prikaz događaja

1. III 1944.

Komandno mjesto bataljona Bugojno
Odmor. Bez naročitih događaja.

2. III 1944.
03,00

Komandno mjesto Bugojno
Bataljon kreće na polaznu prostoriju (vidi pukovsku zapovijest za polazni položaj i napad 2. III 44).

02,30 časova preko telefona je izmijenjena pukovska zapovijest (SS-kapetan Vigand):

Očistite selo Ugurlije od neprijatelja, koji je tamo prodro 1. III 44. kasno uveče, i osigurajte desni hak polaznog položaja III bataljona 13. puka.

**Redosled kretanja: 6. četa
5. četa**

**Stab bataljona 8. četa
7. četa**

6. četa ima zadatak, kada stigne do Daljana (polazna prostorija), da sa dijelovima čete izvida do Bungurija.

Usmena zapovijest na sastanku kod komandanta puka.

5. i 8. četa (bez 2 odjeljenja teških mitraljeza) stići će u Daljan i biće bataljonska rezerva.

Pionirski vod ojačan jednim odjeljenjem teških mitraljeza ima zadatak da u D. Vaku fu uspostavi vezu sa 369. pješ. divizijom-1 i zajedno sa 369. pješ. divizijom spriječi da se neprijatelj probije na sjever odnosno na sjeveroistok.

¹ Original, pisan na mašini, na njemačkom jeziku, nalazi se u Arhivu Vojnoistorijskog instituta, reg. br. 2/5, k. 10.

² Riječ je o 369. legionarskoj diviziji («Vražjoj»),

7. četa, kod koje se nalazi komandant bataljona, ima zadatak da prema izmijenjenoj pukovskoj zapovijesti očisti selo Ugurlije a zatim da zatvori most kod Kopčića. 7. četa kreće se duž željezničke pruge i istovremeno izviđače pravcem: Karadže — Milanovići do Ugurlije. U selima nema neprijatelja.

Komandant se odlučio da posjedne visove zapadno od mosta kod Kopčića. Sa mostobranom kod Kopčića (jedinica »Brandenburg«) uspostaviće vezu 7. četa i izvijestice da su visovi zapadno od Kopčića posjednuti od II bataljona 13. puka.

- 05,15 Završen je raspored na polaznom položaju bataljona.
- 06,45 Naređena veza sa 369. pješ. divizijom uspostavljena je u D. Vakufu. Komandant bataljona provjerio je situaciju od lijevog krila bataljona do D. Vakufa i lično je došao u vezu sa potporučnikom Kelerom (jedinica 369. pješ. div.)
- 07,00 6. četa imala je prvi dodir sa neprijateljem kada je posjedala vis i selo Uriju. 6. četa odbacila je neprijatelja i nadirala dalje, da bi od neprijatelja preotela dugačku i dominirajuću kosu. Po odbacivanju neprijatelja 6. četa posjela je dominirajuću kosu.
7. četa nije imala cijeloga dana dodira sa neprijateljem.
- 10,30 6. četa uspostavila je na k. 719 (1 km sjev. od Prusca) vezu sa III bataljonom 13. puka.
- 10,33 Primljeno je naređenje od puka preko radija, da bataljon krene za D. Vakuf i tamo sačeka dalje naređenje.
Bataljon se prikupio u Daljanu i stigao u D. Vakuf.
- 15,00 Pismeno naređenje od puka da bataljon krene za Balihodžiće.
- 17,20 Bataljon je stigao u Balihodžiće.

Sopstveni gubici: 1 mrtav
Neprijateljski gubici: izbrojano 11 mrtvih³ procijenjeno oko 22 ranjena

3. III 44. *Komandno mjesto bataljona Turbe.*
Bataljon je stigao u Turbe. Nije bilo dodira sa neprijateljem.
4. III—8. III 44. *Komandno mjesto bataljona Turbe.*
Oprava i čišćenje oružja, pribora i odjeće. Uređenje stanova. Izgradnja otpornih tačaka i položaja.
9. III 44. *Komandno mjesto bataljona Turbe.*
24,00 **Polazak jedne borbene grupe, sastavljene od po jednog voda iz 5, 7. i 8. čete i ojačane jednim odjeljenjem teških mitraljeza i radio-stanicom, u izviđanje prostorijske Koričani.**
10. III 44. *Komandno mjesto bataljona Turbe.*
06,00 **Borbena grupa koja je upućena u izviđanje u pravcu Koričana stigla je preko Paklareva na k. 1502 — k. 1425 — vis k. 1436, bez dodira sa neprijateljem.**
- 11,00 **Dostignuti Catići. Neprijatelja nema. Prema iskazu mještana partizani noću pojačavaju izviđanje iz Mudrike u pravcu: Šišava — Catići — Gračani — trig. 1425 — Baltić.**
- 16,00 **Dostignut vis 500 m jugozapadno od Baltića. U Baltić je stigla iz D. Koričana neprijateljska komora.**
- 17,00 **Partizanska komora se povukla u pravcu D. Koričani.**
- 17,30 **Odlazak iz Baltića ojačane izviđačke patrole borbene grupe u pravcu Gaja.**
- 18,00 **Izviđačka patrola stigla je u Gaj.**

³ Toga dana je vođena borba s jedinicama Devete krajiške NOU brigade. Brigada je imala 3 poginula i 5 ranjenih boraca. (Bliže o tome vidi dok. br. 49).

Rezultat izvidanja:

Prema iskazu mještana neprijatelj, u jačini oko 200 ljudi sa artiljerijom i bacačima, nalazi se već mjesec dana u D. Koričanima.⁴ Broj topova i bacača nepoznat. U G. Koričanima nema neprijatelja, tamo s vremena na vreme dolaze partizani iz D. Koričana.

U Petrovom polju je jedan partizanski štab i bolnica,⁵ tamo je i mjesto za bacanje materijala iz aviona.

Neprijatelj s pojačanim patrolama vrši izviđanje prostorije južno od Koričana (Sazići — Gračani), većinom noću.

22,00

Na povratku preko Radojčića — Gračani (1 km jugoistočno od Gračana) kod k. 998 sukob sa neprijateljskom izviđačkom patrolom (oko 20 ljudi sa 2 mitraljeza). Pošto je neprijatelj razbijen, dalji marš preko k. 1435 (1 km istočno⁶ od Gračana) u istočnom pravcu k. 1464 (3 km) Koritovac (3 km sjeveroistočno) — Tvrda Ravan (3 km istočno) — k. 1655 (2 km južno) — Pavo k. 1806 (2 km južno) — k. 1502 Paklarske stijene (4 km južno) — Paklarevo.

11. III 44.

Komandno mjesto bataljona Turbe.

16,30

Povratak borbene grupe, koja je bila upućena u izviđanje u pravcu Koričana.

Sopstveni gubici: 1 mrtav.

Neprijateljski gubici: izbrojano 4 mrtva, 10 ranjenih.

Ratni plijen: 1 mitraljez M. 26.

12. III 44.

Komandno mjesto bataljona Turbe.

09,30

Pomen palim herojima u bioskopskoj sali. Komandant bataljona održao je govor bataljonu i predao 3 gvozdena krsta II kl.

⁴ i ⁵ Tada su na toj prostoriji bile jedinice i bolnica Prve proleterske divizije. (Vidi dok. br. 38 u ovoj knjizi i operacijski dnevnik Štaba te divizije, reg. br. 16—6, k. 712 A, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

* Pogrešno. Treba: sjeveroistočno.

13. III 44. *Komandno mjesto bataljona Turbe.*
2 voda 5. čete posjela su prevoj Komar. SS-potporučnik Gajger preuzeo je kao zastupnik komandira 5. četu, a SS-potporučnik Kraus 7. četu.
14. III 44. *Komandno mjesto bataljona Turbe.*
11,30 Upućena izviđačka patrola sa prevoja Komar u pravcu Gradine.
16,40 Izviđačka patrola upućena u pravcu Gradine vratila se bez dodira sa neprijateljem. Jedna izviđačka patrola upućena preko Bje-lobučja za Goleš (7 km jugozapadno od Turbeta) vratila se bez dodira sa neprijateljem.
15. III 44. *Komandno mjesto bataljona Turbe.*
23,00 Izviđačka patrola na prostoriji Begov Konak (4 km sjev. sjeverozapadno od Turbeta).
16. III 44. *Komandno mjesto bataljona Turbe.*
14,00 Patrola upućena na prostoriju Begov Konak vratila se, bez dodira sa neprijateljem.
20,00 Pukovska zapovijest: uputite patrole i izvidite prostoriju Goleša (3,5 km ist.-jugoistočno od prevoja Komar).
17. III 44. *Komandno mjesto bataljona Turbe.*
09,45 Jedna patrola 5. čete izviđa preko Goleša do Pećine (10 km južno od Turbeta). Na toj prostoriji nema neprijatelja.
18. III 44. *Komandno mjesto bataljona Turbe.*
07,00 Upućena je izviđačka patrola u jačini jednog voda sa jednim vodom Hrvat, zagreb. konjič. puka⁷ preko Travnika do Višnjeva (8,5 km sjev. sjeveroistočno od Travnika).
13,05 Puk je izviješten preko radija o rezultatu izviđanja na prostoriji Višnjeva:

⁷ Treba: Zagrebačka konjička pukovnija. (Vidi dok. reg. br. 3'2—13, k. 57, u Arhivu Vojnoistorijskog instituta).

Izviđačka patrola vratila se bez dodira sa neprijateljem.

Rezultat:

U Višnjevu nema neprijatelja. Izjave civila: 13. III 44. u podne bacila su 2 nepr. aviona municiju i nepoznate predmete u pravcu šume, odmah jugositočno k. 985 (1 km juž. od D. Višnjeva).

18. III 44. Partizani sa Vučje planine (19 km sjevero sjevero-istočno od Travnika) još istog dana odnijeli su bačene stvari. Jačina nepoznata. Noću od 16/17. III 44. bila su 25 partizana iz Vučje planine u Dubu (7 km sjev. sjeveroistočno od Travnika).
- IS. III—26. III 44. *Komandno mjesto bataljona Turbe.* Intenzivna obuka u četama. Pripreme za bataljonska vježbanja, koja će otpočeti 27. III 44. (Zadaci na sanduku sa pijeskom). Inače nije bilo događaja.
27. III 1944. *Komandno mjesto bataljona Turbe.*
20,00—24,00 Odlazak jedinica bataljona na polaznu prostoriju određenu za vježbe bataljona. (Pojednosti, vidi plan o bataljonskim vježbanjima).
Usljed snijega i snježne vijavice marš je bio jako otežan.
28. III 1944. *Komandno mjesto bataljona prostorija Karagrić (4 km sjeverozapadno od Turbeta).*
3,45 Lavina je povukla nadole oko 30 ljudi, među kojima 3 starješine.
Gubici: 2 mrtva,
4 teško ranjena i 21 lako ranjen.
Kako i dalje postoji opasnost od lavina, i nemoguće je da se određenim putem stigne na polaznu prostoriju, komandant bataljona je odlučio, pošto je uputio jedinicu za spašavanje, da se do određenog cilja stigne preko Smeta (9 km sjeverozapadno od Turbeta).

- Bataljon odlazi na prostoriju Karaula — Co-
sići (8 km zap.-sjeverozapadno od Turbeta).**
29. III 1944. *Komandno mjesto bataljona prostorija Ka-
raula — Čosići.*
- 3,30 **Bataljon'je otpočeo napad na Smet i Gostilj
(10 km sjeverozapadno od Turbeta).**
- 11,00 **Posjednuti su bez borbe Smet, Stijene i Go-
stilj. Prilikom približavanja Gostilju povukli
su se partizani, jačine 40 ljudi, u sjevernom
pravcu.**
Zarobljen je 1 partizan.
Prema naredenju puka bataljon ostaje na
prostoriji Smet — Gostilj.
Izvidanjem je ustanovljeno: Mudrike (9 km
sjeverozapadno od Turbeta) posjednuto od
neprijatelja.
- 16,00 **Komandant bataljona je otišao na sastanak u
štab puka u Turbe.**
Sopstveni gubici: nema.
Neprijateljski gubici: 1 zarobljen.
Ratni plijen: 1 konj
30. III 1944. *Komandno mjesto bataljona Smet.*
- 5,00 **Polazak bataljon na polaznu prostoriju:
Dukati — Strana — Dedići (oko 13 km sje-
verozapadno od Turbeta).**
- 9,00 **Sjeverno od Gostilja dodir sa neprijateljskom
predstražom.**
Zaposjednut je Odžak (11 km sjeverozapadno
od Turbeta).
Na bataljon je otvorena vatra iz Dukata.
- 11,00 **Napad na Dukate. Tamo su u pripremljenim
položajima 60 partizana sa 1 teškim mitralje-
zom i 2 do 3 laka mitraljeza. Neprijateljska
zaštitnica.**
Sa prostorije Dukati — Strana odstupilo je
200 partizana sa glavninom ka Končanima

(4 km sjeverozapadno od Dedića), sa dijelovima ka Gračanima (5 km ist. jugoistočno od Dedića).

Neprijateljska zaštitnica žilavo je branila Dukate.⁸ Naši srednji bacači nisu djelovali, jer uslijed dubokog snijega nisu eksplodirale granate. Frontalni napad bio je gotovo nemoguć, pošto je snijeg usporavao kretanje Komandant bataljona uputio je 7. četu i srnučarski vod, da kroz šumu jugozap. i juž. oć Dukata izvrši desni obuhvat.

6. četa da izvrši obuhvat lijevo, 5. četa da najprije veže neprijatelja frontalno.

14,00

Zauzeti su Dukati.
Napad na Stranu i Dediće.

17,00

Posjednuta je Strana i Dedići.
Prilikom podilaska naših jedinica pobjeglo je iz Dedića 40 partizana (Ćerkeza)⁹ u pravcu Meline (5 km sjeverozapadno od Dedića).
Bataljon je stigao na odredenu polaznu prostoriju.

Sopstveni gubici: 1 lako ranjen
1 teško ranjen

Neprijateljski gubici: izbrojano 5 mrtva.
Ratni plijen: 1 teški mitraljez i 5 pušaka.

31. III 1944.

Komandno mjesto bataljona Dedići.

5,00

Bataljon je pošao u napad u dvije kolone na 1. napadni cilj (Vukovići — Meline — Zubovići).

7,30

Desna kolona je stigla u Vukoviće i Meline. U selima nema neprijatelja. Partizani su se 30. III uveče povukli ka Koričanima.

⁸ Ta zaštitnica je bila iz Trinaeste proleterske brigade »Rade Končar«. (Vidi dok. br. 153).

⁹ Odnosi se na pripadnike Ruske čete Trinaeste proleterske brigade »Rade Končar«. Ova četa, kao i druge ruske čete u sastavu NOVJ, formirana je od Rusa prebjeglih ili oslobođenih iz njemačkog zarobljeništva, koji su izrazili želju da se bore protiv fašizma.

9,00

Lijeva kolona je stigla u s. Melići (4,5 km sjeverozap. od Dedića).

Nije bilo dodira sa neprijateljem.

U Melićima spojile su se desna i lijeva kolona. Poslije odmora produženo je nastupanje ka 2. napadnom cilju (Lendići i Bučići). U šumi do 2 m snijega. Kretalo se lagano.

13,30

U Lendićima iznenadan sukob sa partizanima,¹⁰ koji su htjeli da napuste Lendiće u jugoistočnom pravcu. Kratka borba. Oko 200 do 250 partizana je razbijeno i bježe sa glavinom u pravcu Kruščice (3 km jugozap. od Lendića).

Bataljon goni preko Bučića ka Kruščici i kroz šume na r. Kraljevac (2 km jugozap. od Lendića). Neprijatelj je pružio žilav otpor u Kruščici i na visovima jugozap. od Kruščice. Tamo je neprijatelj odbačen tek kada je 5. četa upotrebila ručne bombe.

Padom mraka napad je prekinut.

Neprijatelj se povukao ka Sibenici.

Sopstveni gubici: 1 lako ranjen.

Neprijateljski gubici: 5 zarobljena, među njima 1 žena. Sem toga, prema iskazu civila, odnijeto je iz Lendića 5 partizana. Ne zna se da li mrtvih ili ranjenih.

Ratni plijen: 3 puške, 3 konja, 1 sanduk sa lijekovima, pisma od partizana.